

แนะนำจังหวัด **ฉะเชิงเทรา**

ฉบับ **อำเภอราชสาส์น**

ผศ.ประเสริฐ ศิลรัตน์
อ.จินดา เนื่องจำนงค์

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรม และท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

ISBN : 974 - 9684 - 47 - 8

เจ้าของ

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุภรณ์กุล	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
อาจารย์อุทิน รวยอารี	รองอธิการบดีกิจการนักศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุมศรี นพวงศ์ ณ อยุธยา	ผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะผู้จัดทำ

ผศ.ประเสริฐ	ศิรินทร์นา
อาจารย์จินดา	เนื่องจำนงค์
อาจารย์ชูชาติ	นาโพทอง
อาจารย์กัจจา	สิงห์ยศ
นางอรวรรณ	แสงอรุณ
น.ส.นวลลออ	อนุสิทธิ์
นายศักดิ์ดา	มลิกุล

พิมพ์ที่ : บริษัทเอ็มเอ็น คอมพิวเตอร์ จำกัด

๔๔๘-๔๕๐ สถานีขนส่งจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๔๐๐๐

โทร. / แฟกซ์ ๐-๓๘๕๑-๕๖๖๐ , ๐-๓๘๕๑-๕๕๓๐

พ.ศ. ๒๕๕๘

คำนำ

แนะนำจังหวัดฉะเชิงเทรา “ฉบับอำเภอราชสาส์น” นี้เป็นโครงการรวบรวมและเผยแพร่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมของอำเภอราชสาส์น โดยมุ่งเน้นไปที่วัด ทั้งนี้เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ รูปแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ จิตรกรรมหรือประติมากรรมที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ทางพุทธศาสนา

ปัจจุบันชุมชนได้รับวัฒนธรรมเมืองจากส่วนกลาง ทำให้มีการรื้อถอน ปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม จนทำให้คุณค่าความเป็นท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของชุมชนถูกทำลายไป

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเผยแพร่ให้อนุชนและผู้สนใจได้รับรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของภาพในอดีต เรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ โดยเปรียบเทียบกับปัจจุบัน และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรัก ห่วงแหนเรื่องราวและสถานที่ในท้องถิ่นของตนเท่าที่ศักยภาพแห่งกาลเวลาและทุนทรัพย์จะเอื้ออำนวย

ประเสริฐ คีรีटना

จินดา เนื่องจำนงค์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๓
ประวัติสภาพท้องที่อำเภอราชสาส์น	๕
ประวัติศาสตร์	๕
คำขวัญของอำเภอ	๖
สภาพทางภูมิศาสตร์	๖
การเดินทาง	๗
การแบ่งเขตการปกครอง	๘
• ตำบลบางคา	๕
ประวัติหมู่บ้าน	๕
แผนผังแสดงเขตที่ตั้งของหมู่บ้าน	๑๐
• ตำบลเมืองใหม่	๑๑
ประวัติหมู่บ้าน	๑๑
แผนผังแสดงเขตที่ตั้งของหมู่บ้าน	๑๒
• ตำบลดงน้อย	๑๓
ประวัติหมู่บ้าน	๑๓
นิทานพื้นบ้าน (พระรถเมรี)	๑๕
สถานที่ที่น่าสนใจ	๑๗
แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัดต่าง ๆ	๑๘
• แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัด ในตำบลบางคา	๑๕
• วัดญาณรังษี (เตาอิฐ)	๒๐
• วัดจรเข้ตาย	๒๖
• แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัด ในตำบลเมืองใหม่	๓๐
• วัดบางคา	๓๑
• วัดไผ่ขวาง	๓๕
• วัดแสนภูมราวาส (กกสับนอก)	๔๕
• วัดทุ่งรวงทอง (เมืองใหม่)	๔๕
• วัดเกาะราชกูร์ศรีทธาราม (ปกปาก)	๕๓

สารบัญ

	หน้า
• แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัด ในตำบลดงน้อย	๕๕
• วัดเกาะแก้วเวฬุวัน	๖๐
• วัดสะแกงาม	๖๗
• วัดน้ำฉ่ำ (วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม)	๗๔
• วัดหินดาบ หรือวัดตะวันตก	๘๑
• ถ้ำนางสิบสอง	๘๖
ภาพปกิณกะ	๘๘
บรรณานุกรม	๙๕
คุณูประกาศ	๙๖

ประวัติดำรงที่อำเภอราชสาส์น

ประวัติศาสตร์

อำเภอราชสาส์น เดิมเป็นท้องที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ กำหนดให้ตำบลบางคา ตำบลดงน้อย และตำบลเมืองใหม่ แยกการปกครองจากอำเภอ นมสารคาม และได้รับการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอราชสาส์น เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ โดยมีที่ตั้งที่ว่าการ กิ่งอำเภอราชสาส์นตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๒ ตำบลบางคา ในที่ดินที่นายอินม้นทสุตร ยกให้แก่ทาง ราชการจำนวน ๒๕ ไร่ ๓ งาน ๕๐ ตารางวา ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอราชสาส์น ตามประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๒๑ ก หน้า ๓๒-๓๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๓๗

เหตุที่ใช้ชื่ออำเภอนี้ว่า อำเภอราชสาส์น เนื่องจากหมู่ที่ ๒ ตำบลบางคา ชาวบ้านเรียกกันว่า บ้านราชสาส์น ตามนิยายปรัมปราเรื่อง พระรถ-เมรี ตอนพระรถนำราชสาส์นของนางยักษ์แม่เลี้ยง ไปให้นางเมรีลูกสาวนางยักษ์ เมื่อพระรถนำราชสาส์นผ่านมาบริเวณหมู่ที่ ๒ ตำบลบางคา พระรถพบพระฤาษีองค์หนึ่งจำศีลภาวนาอยู่ จึงขอพักอาศัยเพราะเป็นเวลาใกล้ค่ำ เมื่อพระรถหลับสนิท พระฤาษีเห็นกล่องราชสาส์น ก็เอามาอ่านดูเห็นข้อความโดยสรุปว่า เมื่อพระรถถึงเข้าให้กินเช้า ถึงเย็นให้กินเย็น หมายถึง ให้พวกยักษ์กินพระรถ พระฤาษีเข้ามาณดูก็รู้ความเป็นมา และเรื่องที่จะเป็นไป ประกอบกับรู้สึกเมตตาสงสารพระรถ พระฤาษีจึงทำการเปลี่ยนข้อความในราชสาส์น ใหม่ว่า เมื่อพระรถถึงเข้าให้แต่งเช้า ถึงเย็นให้แต่งเย็น หมายความว่า เมื่อพระรถพบนางเมรีเมื่อใด ให้นางเมรีแต่งงานกับพระรถทันที สถานที่ที่พระฤาษีแปลงสาส์นให้กับพระรถนี้ จึงเรียกกันว่า “บ้านราชสาส์น” สืบมาจนถึงทุกวันนี้ และเห็นว่าชื่อราชสาส์นเป็นมงคล เพราะเป็นสถานที่ที่เปลี่ยนสถานการณ์จากร้ายให้กลายเป็นดี จึงใช้คำว่าราชสาส์น เป็นชื่ออำเภอราชสาส์น เพื่อเป็นสิริมงคล มาจนกระทั่งเป็นชื่ออำเภอในปัจจุบัน

คำขวัญของอำเภอ

อำเภอราชสาส์น
ไบโพธิ์สีขาว

ตำนานเมืองเก่า
ข้าวหอมมะลิ

สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ว่าการอำเภอราชสาส์น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอพนมสารคาม ห่างจากอำเภอพนมสารคาม ๑๒ กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทราไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ๔๕ กิโลเมตร เนื้อที่ ๑๓๔.๕ ตารางกิโลเมตร (๘๔,๑๑๒ ไร่) มีเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรดเขตตำบลกระทุ่มแพ้ว อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศใต้ จรดเขตตำบลท่าทองกลาง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก จรดเขตตำบลหนองยาว อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก จรดเขตตำบลบางกระเจ็ด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นทุ่งนา มีที่ดอนส่วนน้อยในท้องที่ตำบลดงน้อย ป่าไผ่ผดุง น้ำจะท่วมพื้นที่ส่วนใหญ่ทั้งหมด แต่ยังไม่ถึงขั้นอุทกภัย ถ้าปีใดมีฝนตกพอประมาณ ปริมาณน้ำฝนจะช่วยให้การทำการนาได้ผลดีมาก พื้นที่มีระดับต่ำในฤดูแล้ง น้ำทะเลหรือน้ำเค็มขึ้นและ เข้าไปในพื้นที่ เป็นส่วนมาก ระหว่างเดือนเมษายน พฤษภาคม และมิถุนายน ที่ดินเป็นดินเปรี้ยว ดินฟ้าอากาศมีสภาพ เช่นเดียวกับพื้นที่ในภาคกลางโดยทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

๔. จากจังหวัดฉะเชิงเทรามาตามถนนสาย ๓๐๔ (ฉะเชิงเทรา-กบินทร์บุรี) ถึงสี่แยกบางคล้าเลี้ยวซ้ายผ่านอนุสาวรีย์พระเจ้าตาก เลี้ยวขวาผ่านตลาดถึงสำนักงานที่ดินอำเภอบางคล้า เลี้ยวขวามาตามถนนสายหลวงฤทธิ์ประชาสัน (สายบางคล้า - พนมสารคาม) ถึงสามแยกเลี้ยวซ้ายมาตามถนนพนมสารคาม - ราชสาส์น ประมาณ ๗ กม. ถึงทางเข้าที่ว่าการอำเภอราชสาส์น ด้านขวา

๕. การเดินทางโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง จากสถานีขนส่งจังหวัดฉะเชิงเทรา สายพนมสารคาม สุดทางที่ตลาดท่าเกวียน หน้าสำนักงานเทศบาลตำบลพนมสารคาม ต่อรถยนต์หรือรถสามล้อจ้างเหมาจากตลาดท่าเกวียน - ที่ว่าการอำเภอราชสาส์น ค่าจ้างเหมา รถยนต์ ๖๐ บาท เนื่องจากไม่มีรถยนต์โดยสารประจำทาง

การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอราชสาส์น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๓ ตำบล มีหมู่บ้าน ๓๑ หมู่บ้าน คือ

๑. ตำบลบางคา มี ๖ หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ ๑ บ้านไผ่ขวาง
- หมู่ที่ ๒ บ้านราชสาส์น
- หมู่ที่ ๓ บ้านบางคา
- หมู่ที่ ๔ บ้านเตาอิฐ
- หมู่ที่ ๕ บ้านคอนทอง
- หมู่ที่ ๖ บ้านจรเข้ตาย

แผนผังแสดงเขตที่ตั้งของหมู่บ้านในตำบลบางคา

ประวัติหมู่บ้านตำบลบางคา

หมู่ที่ ๑ บ้านไผ่ขวาง

หมู่บ้านไผ่ขวางไม่มีหลักฐานในการเริ่มตั้ง ทราบเพียงแต่ว่าที่ดินแถบนี้เดิมเป็นของพระยากำพุชภักดี และคุณย่าแอม ซึ่งดำรงตำแหน่งปลัดเมืองตะเชิงเทราในครั้งกระนั้น ซึ่งแต่เดิมเต็มไปด้วยป่าไม้ไผ่ขึ้นระเกะระกะไปหมดโดยเฉพาะลำไผ่ได้พาควางลำคลองท่าลาดอันเป็นเส้นทางคมนาคมที่พ่อค้าบรรทุกสินค้าขึ้นล่องระหว่างอำเภอพนมสารคามและอำเภออื่นๆ ในช่วงตอนนี้นับเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทิวไม้ไผ่สองข้างคลองเป็นทิวแนวยาวมาก โดยเหตุนี้พวกพ่อค้าจึงพร้อมใจกันตัดไม้ไผ่ที่ขวางคลองนั้นออกจนหมด และได้ขนานนามสถานที่แห่งนี้ว่า “ไผ่ขวาง” ซึ่งต่อมาได้มีประชาชนชาวบ้านอพยพเข้ามาอาศัยและช่วยกันถากถางไผ่ออกเพื่ออาศัยผืนดินทำกินจนกระทั่งปัจจุบัน

หมู่ที่ ๒ บ้านราชสาส์น

ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๕ สภาพเดิมของหมู่บ้านมีบ้านปลูกใกล้เคียงกัน ๓-๔ หลังคาเรือน สถานที่เป็นทางผ่านสำหรับคนที่เดินทางไปยังตัวจังหวัดซึ่งต้องมาลงเรือในหมู่บ้านนี้ แล้วเดินทางไปตามลำคลองท่าลาด ต่อมาขยายใหญ่ขึ้นเป็นตลาดขนาดเล็กเป็นที่ค้าขายอาหารและสินค้าการเกษตร การตั้งชื่อ หมู่บ้านตั้งตามตำนานที่กล่าวว่าพระรถได้เดินทางผ่านมาทาง หมู่บ้านนี้และที่นี้เองที่ฤาษีได้แปลงสาส์นของนางยักษ์สนธมาร จึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านราชสาส์น”

หมู่ที่ ๓ บ้านบางคา

ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๓๒๗ หรือประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่ามีสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก ส่วนที่เรียกว่าบ้านบางคาเพราะในช่วงเวลาต่อมาหลังจากมีชาวบ้านจากบางคล้า แปรริ้ว และชาวเขมรเข้ามาบุกเบิกทำเป็นทุ่งนาที่ทำกิน จนสภาพป่าหมดไปกลายเป็นที่ราบลุ่ม และทำการสร้างวัดในที่ซึ่งปกคลุมไปด้วยหญ้าคาอันเป็นที่รกร้าง ชาวบ้านร่วมแรงกันถากถางจนสามารถสร้างวัดได้แล้วเสร็จและเรียกชื่อวัดกับบริเวณแถบนี้ว่า “บางหญ้าคา” ครั้นต่อมาคำเรียกได้กร่อนลงจนเหลือเพียง “บางคา”

หมู่ที่ ๔ บ้านเตาอิฐ

บ้านเตาอิฐนี้กล่าวกันว่า เมื่อครั้งหลวงพ่ोजันทรเจ้าอาวาสองค์ที่ ๒ ของวัดญาณรังษี ซึ่งมีเชื้อสายมอญ ขณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสท่านชอบพักและอาศัยอยู่ตึกอิฐฉาบปูน มาก จึงได้สร้างกุฏิขึ้นหลังหนึ่งก่ออิฐฉาบปูน หลังคาโครงไม้มุ้ง กระเบื้อง ซึ่งการก่อสร้างกุฏิหลังนี้ต้องใช้อิฐเป็นจำนวนมาก ท่านจึงให้ปั้นอิฐโดยสร้างเตาขึ้นเผาเองในบริเวณป่าช้าของวัด ชาวบ้านจึงเรียกชื่อวัดนี้ติดปากว่า “วัดเตาอิฐ” และเป็นชื่อเรียกของหมู่บ้านในเวลาต่อมา

หมู่ที่ ๕ บ้านดอนทอง

บ้านดอนทอง เดิมชื่อ “บ้านดอน” ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ประกอบอาชีพทำนาข้าวหอมมะลิ เมื่อฤดูเก็บเกี่ยว ข้าวจะสุกเหลืองเต็มทุ่งนาบ้านดอน มองดูเป็นสีทองเหลืองอร่ามสุดลูกหูลูกตา ชาวบ้านในท้องถิ่นและคนทั่วไปจึงเรียก “บ้าน ดอนทอง” มาจนทุกวันนี้ อนึ่งข้าวหอมมะลิบ้านดอนทองมีเมล็ดสวย ยาวรี สีขาว เวลาหุงจะหอมนุ่ม และขึ้นหม้อ จนเป็น ตำนานข้าวหอมมะลิของอำเภอราชสาส์น ในคำขวัญที่ว่า “อำเภอราชสาส์น ตำนานเมืองเก่า ไบโพธิ์สีขาว ข้าวหอมมะลิ”

หมู่ที่ ๖ บ้านจรเข้ตาย

หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๐๐ ตามประวัติมีผู้เล่าว่า นายจ้อย นางยัง เป็นผู้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ก่อนผู้อื่นได้ตั้งบ้านเรือนขึ้นในบริเวณแถบนี้ ต่อมาเมื่อครอบครัวนายกับ และนายหลุ่ม ได้อพยพเข้ามาหาถิ่นอยู่ด้วยโดยตั้งบ้านเรือนใกล้กัน สำหรับครอบครัวของนายกับ ได้มีผู้อาศัยอยู่ด้วยเป็นคนลาวชื่อนายสามอยู่ได้ไม่นานนักนายสามออกไปเลี้ยงควายแล้ว หายไป ชาวบ้านได้ออกติดตามไปพบว่าถูกจรเข้ลากไปกินอยู่ที่หนองน้ำแห่งหนึ่ง ต่อมาพวกวัว ควาย และสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านทั้งสามก็ถูกจรเข้ลากไปกินอีก บางครั้งก็กัดวัวควายที่ลงอยู่ในคลองจนเป็นที่เดือดร้อนกันไปทั่ว เมื่อทนไม่ไหวจึงได้ติดต่อหมอจรเข้มาทำการปราบ โดยทำการตั้งศาลเพียงตาตรงปากคลองที่แยกจากคลองท่าลาด เพราะเชื่อว่าเป็นถ้ำจรเข้ เล่ากันว่าสามารถปราบจรเข้ได้มากมาย แต่มีอยู่ตัวหนึ่งซึ่งใหญ่และเชื่อกันว่าเป็น หัวหน้าได้พยายามสู้หมอบ แต่สู้ไม่ได้จึงหนีไปตามลำคลอง ในที่สุดก็ไปติดตรงส่วนที่แคบที่สุดของคลอง จึงได้ถูกชาวบ้านที่ ติดตามไป ฆ่าตาย แล้วนำมารวมกันที่ศาลเพียงตา ในการนี้มีชาวบ้านต่างถิ่นเดินทางมาดูกันมาก เมื่อกลับไปก็ไปบอกต่อๆ กันว่าไปบ้านจรเข้ตายมา จึงได้พากันเรียก หมู่บ้านนี้ว่า “บ้านจรเข้ตาย”

๒. ตำบลเมืองใหม่ มี ๙ หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ ๑ บ้านบางคา
- หมู่ที่ ๒ บ้านไผ่กลิ้ง
- หมู่ที่ ๓ บ้านกกสับใน
- หมู่ที่ ๔ บ้านกกสับนอก
- หมู่ที่ ๕ บ้านทุ่งรวงทอง
- หมู่ที่ ๖ บ้านหนองช้างตาย
- หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแห่น
- หมู่ที่ ๘ บ้านบางพุทรา
- หมู่ที่ ๙ บ้านไผ่สอ

แผนผังแสดงเขตที่ตั้งของหมู่บ้านในตำบลเมืองใหม่

ประวัติหมู่บ้านตำบลเมืองใหม่

หมู่ที่ ๑ บ้านบางคา

ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๓๒๗ หรือประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่ามีสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก ส่วนที่เรียกว่าบ้านบางคาเพราะในช่วงเวลาต่อมาหลังจากมีชาวบ้านจากบางคล้า แปรครัว และชาวเขมรเข้ามาบุกเบิกทำเป็นทุ่งนาที่ทำกิน จนสภาพป่าหมดไปกลายเป็นที่ราบลุ่ม และทำการสร้างวัด ในที่ซึ่งปกคลุมไปด้วยหญ้าคาอันเป็นที่รกร้าง ชาวบ้านร่วมแรงกันถากถางจนสามารถสร้างวัดได้แล้วเสร็จและเรียกชื่อวัดกับบริเวณแถบนี้ว่า “บางหญ้าคา” ครั้นต่อมา คำเรียกได้กร่อนลงจนเหลือเพียง “บางคา”

หมู่ที่ ๒ บ้านไผ่กลิ้ง

ในอดีตบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนี้มีต้นไผ่สีสุกขึ้นเป็นจำนวนมากต้นไผ่มีลักษณะกลมกลิ้งปล้องยาว ชาวบ้านจึงเรียกตามลักษณะของต้นไผ่ว่า “ไผ่กลิ้ง” เป็นชื่อหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบัน

หมู่ที่ ๓ บ้านกกสับใน

หมู่บ้านกกสับ เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นก่อนในท้องถิ่นนี้ ตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๐ สภาพของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มเอียงลงสู่ลำปะโดงต้น ๆ ซึ่งมีกกสามเหลี่ยมหอม และกกสามเหลี่ยมน้ำเค็มขึ้นปะปนกันอยู่ตลอดลำลำปะโดงสลับกันไปหมด แต่ชาวบ้านไม่ได้นำต้นกกนี้มาใช้ประโยชน์ จึงสับกกทิ้ง บริเวณหมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่า “บ้านกกสับ” ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากจังหวัดอยุธยา ผู้คนมีมากขึ้น เมื่อครั้งที่เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์เป็นกบฏ ถูกกองทัพไทยยกไปปราบและกวาดต้อน เอาชาวลาวเวียงจันทน์เหล่านี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลเมืองเก่า และขยายการทำมาหากินเข้ามาในเขตกกสับ อนึ่ง หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ริมคลองท่าลาด จึงเรียก “บ้านกกสับใน”

หมู่ที่ ๔ บ้านกกสับนอก

เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาเช่นเดียวกับบ้านกกสับใน แต่หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ห่างจากคลองท่าลาด จึงเรียก “บ้านกกสับนอก”

หมู่ที่ ๕ บ้านหนองซอน

ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยนายขาว ใหม่ผึ้ง เป็นผู้ก่อตั้ง เหตุเพราะมีหนองน้ำสาธารณะซึ่งมีท่อนซุงใหญ่ฝังอยู่กลางหนองน้ำ จึงได้ชื่อว่า “หนองซอน” ประชาชนมีเชื้อสายไทย จากจังหวัดอยุธยา และชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจากอดีต

หมู่ที่ ๖ บ้านหนองช้างตาย

หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๕๘ กล่าวกันว่าแต่เดิมมีหนองน้ำซึ่งเป็นโคลนเลนอยู่ในบริเวณนี้ หนองน้ำนี้เป็นที่ที่สัตว์ป่าในเขตใกล้เคียงได้อาศัยน้ำดื่มกิน และเคยมีช้างมาติดหล่มถึงแก่ความตายในหนองน้ำนี้ จึงได้เรียกชื่อบริเวณแถบนี้ตามเหตุการณ์นี้ว่า หนองช้างตาย ประชาชนดั้งเดิมที่เข้ามาอยู่อพยพมาจากจังหวัดราชบุรี มีเชื้อสายมอญ

หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแหน

อดีตบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านแห่งนี้ มีหนองน้ำอยู่เป็นจำนวนมาก และในหนองน้ำมีจอกแหนขึ้นอยู่เต็มไปหมด จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านหนองแหน”

หมู่ที่ ๘ บ้านบางพุทรา

เหตุที่เรียกชื่อบ้านบางพุทรา ก็เนื่องมาจาก ที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นพุทราขึ้น อยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกตามลักษณะต้นพุทราที่มีอยู่ว่า “บางพุทรา”

หมู่ที่ ๙ บ้านไผ่สอ

คำว่า สอ หมายถึง ดิดๆ กัน ระดมกัน ประดัดกัน ในหมู่บ้านนี้มีต้นไผ่สีสุก ขึ้นประดัดกันเป็นจำนวนมาก และ ชาวบ้านก็นิยมปลูกไผ่ เพื่อใช้ล้อมเป็นรั้วบ้าน ชื่อหมู่บ้านนี้จึงเรียกตามลักษณะต้นไผ่ที่ขึ้นประดัดดิดๆ กันเป็นจำนวนมากว่า “บ้านไผ่สอ”

๓. ตำบลดงน้อย มี ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ ๑ บ้านตลาดดงน้อย

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองจอก

หมู่ที่ ๓	บ้านหมูไผ่
หมู่ที่ ๔	บ้านสวนเจริญ
หมู่ที่ ๕	บ้านน้ำวัดใต้
หมู่ที่ ๖	บ้านน้ำวัดเหนือ
หมู่ที่ ๗	บ้านยางปุม
หมู่ที่ ๘	บ้านวังกระทุ่ม
หมู่ที่ ๙	บ้านท่าโพธิ์
หมู่ที่ ๑๐	บ้านน้ำจ่า
หมู่ที่ ๑๑	บ้านสะแกงาม
หมู่ที่ ๑๒	บ้านทางข้าม
หมู่ที่ ๑๓	บ้านกันเกรา
หมู่ที่ ๑๔	บ้านหินดาษ
หมู่ที่ ๑๕	บ้านไผ่งาม
หมู่ที่ ๑๖	บ้านหนองโบสถ์ใหญ่

ส่วนสภาตำบลบางคา สภาตำบลเมืองใหม่ และสภาตำบลดงน้อย ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

แผนผังแสดงเขตที่ตั้งของหมู่บ้านในตำบลดงน้อย

ประวัติหมู่บ้านตำบลดงน้อย

หมู่ที่ ๑ บ้านตลาดดงน้อย

เดิมทีเดียวในหมู่นี้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ยังไม่มีผู้ใดเข้ามาจับจอง ครั้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๗ คือในราวร้อยกว่าปีมานี้ ประเทศกัมพูชา ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส พวกที่ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจการปกครองของฝรั่งเศสจึงได้พากันอพยพมา โดยมีพระกัมพูชา เป็นหัวหน้าพาครอบครัวและญาติพี่น้องมาอยู่ที่นี่ โดยเห็นสภาพของพื้นที่เป็นที่สูงน้ำไม่ท่วม และรอบๆ บริเวณเป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก จึงได้เริ่มปลูกบ้านสร้างเรือนพากันถากถางทำมาหากิน เหตุที่เรียกว่าตลาดดงน้อย เพราะเป็นดง ขนาดเล็ก ซึ่งสภาพยังปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบัน

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองจอก

หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่หมู่หนึ่งของตลาดดงน้อยไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอนว่าตั้งขึ้นเมื่อใดและใครตั้ง ทราบแต่ว่าเดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ต่อมาในสมัยสงครามอินโดจีน ชาวกัมพูชาและชาวลาวบางครอบครัวได้อพยพหนีภัยสงครามมาตั้งบ้านเรือนที่ตำบลดงน้อยรวมทั้งที่นี่ด้วย ซึ่งแรกทีเดียวนั้น บริเวณบ้านหนองจอกยังเป็นป่า จึงมีสัตว์หลายชนิดชุกชุม เช่น ช้าง เสือ ชะนี หมาจิ้งจอก ได้พากันมาดื่มน้ำบริเวณหนองแห่งนี้ ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านทั่วไปจึงเรียกบริเวณแหล่งน้ำนี้ว่า หนองจิ้งจอก แล้วต่อมาจึงกลายเป็น หนองจอก ภายหลังเมื่อมีประชาชนมาตั้งบ้านเรือนบริเวณนี้มากขึ้น จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านหนองจอก

อีกนัยหนึ่ง มีผู้สันนิษฐานว่า ที่หมู่บ้านนี้มีหนองน้ำซึ่งเต็มไปด้วยจอกแหน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นหนองน้ำว่า หนองจอก

หมู่ที่ ๓ บ้านหมูไผ่

หมู่บ้านหมูไผ่นี้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมา ไม่ปรากฏว่าตั้งเมื่อใดและใครเป็นผู้ก่อตั้ง สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นกระท่อมเล็กๆ ประมาณ ๒ หลังท้ายดงด้านทิศตะวันตกของดงน้อย ซึ่ง บริเวณนี้อุดมไปด้วยไผ่เถียงไผ่ป่าเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อมี ผู้คนเข้ามาอาศัยมากขึ้น และตั้งเป็นหมู่บ้านก็ใช้ชื่อตามลักษณะภูมิประเทศที่อุดมไปด้วยต้นไผ่ เป็นชื่อหมู่บ้านหมูไผ่

หมู่ที่ ๔ บ้านสวนเจริญ

หมู่บ้านแห่งนี้มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับหมู่บ้านหนองโสน คือ ชุมชนดั้งเดิมได้อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านหนองโสน ต่อมาได้โยกย้ายไปในบริเวณสวนแห่งหนึ่งซึ่งเดิมไม่มีผู้อาศัยอยู่ และได้สร้างวัดเกาะแก้วเวฬุวันขึ้น ภายหลังมีผู้คนอพยพเข้าไปตั้ง บ้านเรือนที่บริเวณ สวนแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น จึงเรียกว่า “สวนรัง” ปัจจุบันผู้คนอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือน ประชาชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ใหม่ว่า “สวนเจริญ”

หมู่ที่ ๕ บ้านหน้าวัดใต้

ตั้งขึ้นเมื่อใดไม่สามารถหาหลักฐานได้ สภาพเดิมของหมู่บ้านนี้ใกล้วัดเกาะแก้วเวฬุวัน ทางทิศใต้ ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านหน้าวัดใต้”

หมู่ที่ ๖ บ้านหน้าวัดเหนือ

ตั้งขึ้นเมื่อใดไม่สามารถหาหลักฐานได้ เรียกชื่อหมู่บ้านเช่นนี้ เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่เหนือวัดเกาะแก้วเวฬุวัน ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านหน้าวัดเหนือ”

หมู่ที่ ๗ บ้านยางปุม

สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นดงไฟและไม้ยืนต้น และออกจากบริเวณดงไปเป็นท้องทุ่งนา ซึ่งแต่เดิมมีต้นยางใหญ่ต้นหนึ่ง ตรงกลางดงมีปุมใหญ่อันเป็นลักษณะพิเศษสะดุดตา จึงใช้ลักษณะที่ปรากฏนี้เรียกชื่อบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านยางปุม” ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยมาดั้งเดิม ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าเมื่อใด

หมู่ที่ ๘ บ้านวังกระทุ่ม

หมู่บ้านวังกระทุ่มตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ.๒๔๕๐ สภาพเดิมของหมู่บ้านไม่ค่อยมีความเจริญ มีบ้านอยู่ในราว ๑๐ กว่าหลังคาเรือน เหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “วังกระทุ่ม” ก็เนื่องจากมีต้นกระทุ่มใหญ่อยู่ ๔ ต้น ประชาชนส่วนใหญ่เชื่อสายเขมรอพยพมาจากบางดินเปิด เสม็ดได้ คงน้อย

หมู่ที่ ๙ บ้านท่าโพธิ์

หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ขณะก่อตั้งขึ้นยังเป็นป่าทั้งสิ้น เต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ครั้นต่อมามีนายภานางกุหลาบ ซึ่งอพยพมาจากบ้านไผ่ดำ ตำบลเมืองใหม่เดิม มาตั้งถิ่นฐานและออกจับจองที่ดินเป็นของตนเอง สำหรับทำนาเลี้ยงครอบครัว ต่อมาระยะไม่ถึงปีก็มี นายवल นางเล็ก เจริญพงษ์ ซึ่งอพยพมาจากหมู่บ้านเมืองเก่า ตำบลเมืองเก่า อำเภอพนมสารคาม มาเป็นครอบครัวที่สอง ดำรงอาชีพด้วยการทำนาเช่นกัน ครั้นต่อมาราว ๖-๗ ปี นายภานางกุหลาบ ก็ขายที่นาให้แก่ นางพุก พินิจคำ ซึ่งเป็นชาวบ้านบางคา ตำบลบางคา จำนวน ๑๖๐ ไร่ คิดเป็นราคา ๓-๘ ชั่ง จากนั้นนายภานางกุหลาบ ก็อพยพไปอยู่ที่บ้านพวงอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อออกจับจองที่ดินทำกินต่อไป

หลังนายภานางกุหลาบออกไป นางพุกก็ให้บุตรชาย คือ นายไต้ พินิจคำ ที่อยู่บ้านบางคามูละที่นาแทน ต่อมานายไต้ ได้สมรสกับนางมอญ และครอบครองที่ดินสืบต่อกันมา จากนั้นราว ๔-๕ ปี ก็มีนายวันนางหมา ศรีทา อพยพมาจากบ้านลาดอีแต่น ตำบลดงน้อย นายคำ นางจูน นายเหมือน นางต้อม นายทุม นางเข็ม (ไม่ทราบว่ามีมาจากที่ใด)

ต่อมาเมื่อผู้คนเข้ามาอยู่มากขึ้น นายพล นางเล็ก เจริญพงษ์ จึงได้ประชุมชาวบ้านทั้งหมดมาปรึกษาหารือกันว่าควรจะตั้งชื่อหมู่บ้านว่าอย่างไรดี แต่ก็ไม่มีใครสามารถตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ได้ นายพล เจริญพงษ์ ซึ่งมีอาวุโสกว่าคนอื่น ๆ จึงขอตั้งชื่อบ้านนี้ว่า “บ้านท่าโพธิ์” เหตุที่ตั้งชื่อนี้อาจเนื่องจากว่า นายพล เจริญพงษ์ ผู้นี้เป็นผู้มีใจบุญฝักใฝ่ทางศาสนา จึงเอาชื่อไม้โพธิ์มาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน

หมู่ที่ ๑๐ บ้านน้ำคำ

หมู่บ้านน้ำคำเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ กระจายอยู่กันเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ ๖-๗ หลังคาเรือน ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๐ ได้มีราษฎรหลายตระกูลพากันมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณนี้ บางส่วนเป็นลูกหลานของชาวบ้านชาวเวียงจันทน์อพยพมาจากตำบลเมืองเก่า อำเภอนมสารคาม แต่ครั้งแผ่นดินของพระเจ้าตากสินโดยเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก กวาดต้อนผู้คนมาจากเวียงจันทน์ มาตั้งรกรากอยู่ที่ตำบลพนมสารคาม ตระกูลซึ่งมาจากลาวเวียงจันทน์ในครั้งนั้น ได้แก่ ตระกูล “แก้วมณี” ที่นับเป็นตระกูลที่มีฐานะร่ำรวย

ส่วนตระกูล “นพกาลิ” เป็นตระกูลที่สอง ที่สร้างความเจริญให้หมู่บ้านน้ำคำไม่น้อย นับว่าเป็นตระกูลที่ใจบุญ มีบ้านอยู่ไม่ห่างวัดน้ำคำ ประกอบการบุญเป็นนิจ ทำนุบำรุงศาสนาได้ขาด

อีกตระกูลหนึ่ง คือ “สุขแพทย์” เป็นตระกูลซึ่งมาจากตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า

ส่วนประวัติความเป็นมาของชื่อเรียกหมู่บ้านยังค้นหา ข้อสันนิษฐานไม่พบ

หมู่ที่ ๑๑ บ้านสะแกงาม

หมู่บ้านสะแกงาม ตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๐ สภาพเดิมของหมู่บ้านนี้เป็นป่าอ้อ แวม ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้เดิมเป็นทะเลสาบน้ำจืด ครั้นพอนานเข้าดินเงิน อ้อ แวม จึงขึ้นอยู่โดยทั่วไป เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนในระแวกใกล้เคียงไปจับจองที่ดินทำนาและอยู่อาศัย ซึ่งส่วนมากมาจากบ้านบางคา ดงน้อย และบ้านแปดริ้ว

หากจะแบ่งหมู่บ้านนี้ต้องแยกออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ บ้านสะแกงาม เพราะแต่ก่อนเป็นป่าสะแกขึ้นเต็มไปหมดจึงเรียกว่า “สะแกงาม”

ตอนที่ ๒ บ้านวังน้ำเตียน เพราะลำคลองส่วนนี้ เป็นวังใหญ่เตียน จึงเรียกว่า “วังน้ำเตียน” แต่ปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยผักตบชวา

ตอนที่ ๓ บ้านท้องคู้ เพราะคลองเป็นคู้ จึงเรียกว่า “บ้านท้องคู้”

หมู่ที่ ๑๒ บ้านทางข้าม

หมู่บ้านนี้ปรากฏขึ้นเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด สันนิษฐานว่าคงในราวปี พ.ศ. ๒๔๒๐ ชื่อเดิมใครเป็นผู้ตั้งไม่สามารถทราบชัด ทราบเพียงแต่ว่าเรียกบ้านสะแกงาม (เป็นภาษาเขมร แปลว่า สะแกคันเดียว) ต่อมาภายหลังเรียกกันว่า “บ้านทางข้าม” เพราะเป็นผู้คนรุ่นต่อมาเรียกตามสภาพที่มีลำซาดผ่านหมู่บ้าน มีทางไล่วัวควาย

ข้ามคลอง จึงตั้งชื่อตามสาเหตุนี้ในช่วงต่อ ๆ มา บรรพบุรุษของประชาชนในหมู่บ้านนี้มีเชื้อสายเขมรที่ได้อพยพมาจาก ลำปางจาม ประเทศกัมพูชา

หมู่ที่ ๑๓ บ้านกันกรา

บ้านกันกรา ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะดงน้อย ชื่อหมู่บ้านเรียกขานกันตามสภาพพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมมีต้นกันกรายืนตระหง่านอยู่ข้างทางที่ชาวบ้านสัญจรไปมา บนที่ดินเดิมของนางพูน เจียบโตจีน ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของนายชุน สวดสวัสดิ์ บริเวณหน้าบ้านของนางจำเริญ ผินสุวรรณ สัญลักษณ์ของหมู่บ้านนี้เป็นชื่อไม้เนื้อแข็งชนิดหนึ่ง ปัจจุบันไม่เหลือสภาพ

หมู่ที่ ๑๔ บ้านหินดาบ

บ้านหินดาบตั้งอยู่ทางเหนือสุดของหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของวัดหินดาบและโรงเรียนวัดหินดาบ (กระแสนุญชอุทิศ) บริเวณหมู่บ้านล้วนเป็นหินแดง ที่เรียกว่า สีลาแลง หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อตามลักษณะนั้น

หมู่ที่ ๑๕ บ้านไผ่งาม

บ้านไผ่งาม เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจาก “บ้านหมู่ไผ่” ด้วยบริเวณรอบหมู่บ้านจะมีต้นไผ่ที่ปลูกเอาไว้ตั้งแต่สมัยบรรพชน ซึ่งคุณประโยชน์ของต้นไผ่ที่ใช้เป็นได้ทั้งรวบ้านเป็นเขตแดน เป็นผนังกันลมพายุให้กับบ้านเรือน เป็นที่อยู่อาศัย เป็นข้าวของเครื่องใช้ และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ นับเป็นไม้เศรษฐกิจให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดี จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านไผ่งาม”

หมู่ที่ ๑๖ บ้านหนองโบสถ์ใหญ่

บ้านหนองโบสถ์ใหญ่ ตั้งขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน แน่ชัดที่เรียกว่าหมู่บ้านหนองโบสถ์ก็ด้วยแต่เดิมมีวัดในหมู่บ้าน ที่สร้างโบสถ์ข้างหนองน้ำใหญ่ จึงเรียกว่า หมู่บ้านหนองโบสถ์ ในปัจจุบันไม่มีหลักฐานใดเหลืออยู่ให้เห็น

นิทานพื้นบ้าน พระรถเมรี

พระรถเมรี เป็นเจ้าครองนครที่ไม่มีพระมเหสีได้ครองเมืองไพศาลีด้วยความสงบสุขเรื่อยมา เมืองนั้นมีเศรษฐีร่ำรวยมากคนหนึ่งชื่อ พรหมจันทร์ มีภรรยาอยู่กินกันมานานแต่ไม่มีบุตรธิดา จึงพากันไปหาพระฤๅษีเพื่อขอบุตรธิดา พระฤๅษีจึงให้เก็บก้อนกรวดที่ปากบ่อน้ำหน้าอาศรม และให้นำขึ้นถึงพระฤๅษี ทุกครั้งเมื่อภาวนา

เศรษฐีเก็บก้อนกรวดไปสิบสองก้อนหลังจากนั้นภรรยาได้ตั้งท้องมีธิดาติดต่อกันเรื่อยมาจนได้สิบสองคน เศรษฐีก็เลี้ยงลูกสาวด้วยความเอ็นดู อยู่ต่อมาเศรษฐีค้าขายขาดทุนจนไม่มีอาหารเลี้ยงดูลูกสาวทั้งสิบสองคน ในที่สุดจึงตัดสินใจที่จะนำ ลูกสาวทั้งหมดไปปล่อยป่า ขณะที่ปรึกษากันระหว่างพี่เมียนางภูกสาวคนสุดท้องแอบได้ยิน จึงไปเก็บก้อนกรวดไว้เป็นจำนวนมาก ครั้นเมื่อพ่อพาเข้าป่าไปตัดฟันนางภูกสาวคนสุดท้องแอบนำก้อนกรวดทั้งตามรายทางเพื่อเป็นเครื่องหมาย เมื่อไปถึงป่า พ่อใช้ให้ลูกๆ แยกย้ายกันไปตัดฟันหาผลไม้ในป่ากว้าง ส่วนพ่อเห็นลูกจากไปในป่าหมดแล้วก็หลบหนีกลับบ้าน

ครั้นตกเย็น ลูกสาวทั้งสิบสองคน ได้กลับมาอยู่ที่นัดพบรออนาน ไม่เห็นพ่อต่างร้องไห้คร่ำครวญ นางภูกสาวจึงบอกพี่ๆ ว่าตนจะพากลับบ้าน นางภูกสาวพาพี่ๆ เดินตามก้อนกรวดที่ นางไปรอยเอาไว้ตอนเดินทางมา ส่วนพ่อแม่ซึ่งอดอยากกันมานาน ตั้งใจจะกินข้าวกินปลาให้อิ่มหมี พลันเสียที ขณะที่ลงมือกินข้าวลูกๆ ก็กลับมาถึงบ้าน

เศรษฐีอนาถาได้หาวิธีนำลูกสาวทั้งสิบสองคนไปปล่อยป่าอีกครั้ง ครึ่งสุดท้ายนางภูกสาวไม่มีโอกาสที่จะเก็บก้อนกรวดเหมือนครั้งก่อน เมื่อพ่อพาไปป่าหาฟันหาผลไม้มาก็จำยอมไปและได้อาขนมที่พ่อแม่ให้กินระหว่างเดินทางไปรอยตามทาง เพื่อเป็นเครื่องหมายกลับบ้าน แต่นกกาเห็นขนมก็ตามจิกกินขนมจนหมดสิ้น ครั้นพ่อหนีกลับบ้าน นางทั้งสิบสองจึงไม่สามารถจะเดินทางกลับบ้านได้ พากันร่อนเร่ พเนจรไปเรื่อยๆ หาทิศทางไม่ได้ ในที่สุดหลงเข้าไปในเมืองยักษ์ โดยอาศัยอยู่กับนางสันทมาร (สนธมาร, สนธรา) ยักษ์แม่หม้ายมีลูกสาวบุญธรรมชื่อว่า “เมรี” นางสิบสองไม่ทราบว่านางสันทมารเป็นยักษ์จึงอาศัยอยู่ด้วย นางสันทมารต้องออกป่าไปจับสัตว์กินเป็นอาหารเสมอๆ

วันหนึ่งนางสิบสองซุกซนไปตรวจดูในสิ่งต่างๆ ได้พบกระดูกคนและสัตว์จำนวนมาก พวกนางจึงรู้ว่านางสันทมารนั้นเป็นยักษ์ พากันหนีด้วยความกลัว นางสันทมารกลับมาทราบจากเมรีว่านางสิบสองหนีไปที่โกธ จึงออกติดตามหวังจะจับกินเป็นอาหาร แต่ด้วยบุญญาธิการของนางสิบสองยังมีอยู่บ้าง พวกสัตว์ป่าเสือ ช้าง ช่วยกันก่บังนางสิบสองไม่ให้นางสันทมารเห็น

ในที่สุดนางสิบสองก็เดินทางกลับมาถึงเมืองไพศาลี พระรถเมรีเจ้าเมืองเสด็จมาพบเข้า ทรงพอพระทัยมาก จึงรับนางสิบสองคนเป็นพระมเหสี ส่วนนางสันทมาร ได้ติดตามมาจนถึงเมืองไพศาลี เมื่อทราบว่านางสิบสองได้เป็นพระมเหสีของพระรถเมรีก็ยิ่งเคียดแค้น จึงแปลงกายเป็นหญิงงาม ทำอุบายร้องไห้ร้องไห้ จนได้เฝ้าพระรถเมรี เล่าว่าตนชื่อ นางสมุชชา ถูกบิดาบังคับให้แต่งงานกับเศรษฐีนางจึงหนีมา พระรถเมรีรับนางสมุชชาไว้เป็นพระชายา นางสมุชชาเกิดความเคียดแค้นนางสิบสองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำเสน่ห์มารยาให้พระรถเมรีหลงใหลจนลืมมเหสีเก่าทั้งสิบสองคน

วันหนึ่ง นางสมุดชาทำอุบาย โดยนางแกล้งป่วยแล้ว หมอหลวงเหียวยารักษาไม่หาย นอกจากจะต้องใช้ดวงตาของสาวที่เกิดจากพ่อแม่เดียวกัน ๑๒ นาง เป็นเครื่องยาจึงจะรักษาหาย ด้วยเวทมนต์ของนางยักษ์พระรตธิ์จึงสั่งควักลูกตานางสิบสองมาเป็นเครื่องยา แต่นางเภาถูกควักลูกตาเพียงข้างเดียว เพราะเมื่อครั้งหนีนางยักษ์สันถมนั้น ทั้งสิบสองนางจับปลากินประทังความหิว พี่ๆ จับปลาโดยร้อยกับเชือกโดยแทงตาทะลุทั้งสองข้าง ส่วนนางเภานั้นร้อยปลาจากปากปลาไปทะลุตาข้างเดียว ฉะนั้น นางจึงถูกควักลูกตาข้างเดียว เพราะผลกรรมครั้งนั้น

ขณะนั้นมเหสีทั้งสิบสองได้ตั้งครรภ์กับพระรตธิ์ทุกคนนางสันถมาจึงให้ทหารจับไปขังไว้ในอุโมงค์มืดๆ มีอาหารกินบ้างอดบ้าง ส่วนพระรตธิ์ไม่ทราบว่ามเหสีทั้งสิบสองคนตั้งครรภ์ เพราะตกอยู่ในอำนาจเสน่ห์มารยาของนางยักษ์ นางทั้งสิบสองคนต่างหิวโซอยู่ในอุโมงค์มืดนั้นจนคลอดบุตร เมื่อพี่สาวใหญ่คลอดบุตรออกมาต่างก็ช่วยกันฉีกเนื้อแบ่งกันกิน นางเภาได้รับส่วนแบ่งเกือบไว้ได้ ๑๑ ชิ้น ครั้นตนคลอดบุตรออกมาบ้างก็นำเนื้อเด็ก ทั้ง ๑๑ ชิ้นส่งให้พี่ๆ ฉะนั้นลูกของนางเภาจึงรอดชีวิต นางเภาก็เลี้ยงลูกมาในอุโมงค์นั้นจนเจริญวัยวิ่งเล่นได้ ตั้งชื่อว่า “รตเสน”

พระอินทร์ทราบเรื่องนางสิบสองถูกทรมานจึงมาช่วย โดยแปลงกายเป็นไก่มาหากินอยู่หน้าอุโมงค์ พระรตเสนเลี้ยงไก่พระอินทร์และนำไปมาทำชนพนันกับชาวบ้านได้ชัยชนะทุกครั้งแลกเปลี่ยนข้าวอาหารมาเลี้ยงแม่และพี่ๆ จนมีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่ว ความทราบถึงพระกรรมพระรตธิ์ พระองค์เรียกเข้าเฝ้า ทำให้ทราบว่า เป็นพระโอรส นางสมุดชาทราบเรื่องคิดกำจัดพระรตเสนด้วยการหาอุบายให้พระรตธิ์สั่งพระรตเสนเดินทางไปยังเมืองยักษ์เพื่อนำ “มะจั่วรู้หาว มะนาวรู้โห่” (บางสำนวนว่า มะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่) มาเป็นเครื่องยารักษานางอีก นางสมุดชาเขียนสารให้พระรตเสนถือไปหานางเมรี โดยสั่งว่า “ถึงกลางวันให้ฆ่ากลางวัน ถึงกลางคืนให้ฆ่ากลางคืน”

พระรตเสนก็ควมม้าไปยังเมืองยักษ์ตามคำสั่งพระบิดา ม้าของพระรตเสนนี้เป็นม้ากายสิทธิ์ วิ่งราวกับลมพัดและพูดได้ด้วย ครั้นมาถึงอาศรมพระฤาษีก็ขอหยุดพักหลับนอนพระฤาษีผู้มีญาณพิเศษทราบเหตุการณ์ จึงแอบแก้ไขข้อความในจดหมายที่เรียกว่า “ฤาษีแปลงสาร” เสียใหม่ว่า “ถึงกลางวันให้แต่งกลางวันถึงกลางคืนให้แต่งกลางคืน” เมื่อพระรตเสนไปถึงเมืองยักษ์พบนางเมรี ก็นำสารนางสมุดชาให้เพื่อจะได้ขอมะจั่วรู้หาว มะนาวรู้โห่ นางเมรีทราบเรื่องราวตามสารก็ทำตามคำสั่งแม่ทุกประการ คืออภิเษกสมรสและยกเมืองให้พระรตเสนครอง

พระรตเสนอยู่ในเมืองยักษ์ด้วยความสุขแต่ถึงกระนั้นพระองค์ก็ยังระลึกถึงมารดาและป้าของพระองค์ จึงคิดหาอุบายโดยการจัดเลี้ยงสุราอาหารนางเมรีจนเมามายและหลอกถามถึงห่อดวงตาของนางสิบสอง อีกทั้งกล่อ้งบรรจูดวงใจของนางสันถมา นางเมรีก็พูดด้วยความมั่นใจ บอกเรื่องราวและที่เก็บสิ่งของสำคัญตลอดจนยาวิเศษนานาต่างๆ แก่ พระรตเสน จนหมดสิ้น พระรตเสนจึงนำกล่อ้งดวงใจห่อดวงตาและยารักษา รวมทั้งยาวิเศษที่ไปขยเป็นภูเขา เป็นไฟ เป็นมหาสมุทร ดิดตัว หนีออกจากเมืองไป

ครั้นเมื่อนางเมรีหายจากความเมเินมา ไม่เห็นพระรตเสน นางจึงรู้ว่าพระรตเสนหนีไปแล้ว นางกับเสนายักษ์ได้ออกติดตามพระรตเสนด้วยความรัก พระรตเสนควมม้าหนีมาแต่นางเมรีก็ตามทัน พระรตเสนไปรยขา

วิเศษเป็นภูเขา เป็นไฟ นางเมรีก็ฝ่าฟัน ผ่านไปได้ ครั้นโปรยยาให้เป็นมหาสมุทร นางเมรีสิ้นแรงฤทธิ์ไม่สามารถจะข้ามมหาสมุทรได้ นางเฝ้าร่าพันอ่อนวอนให้พระรถเสนากลับเมืองไปอยู่กับนาง แต่ม้าได้ตัดทานไว้ นางเมรีเศร้าโศกคร่ำครวญจนดวงใจแตกสิ้นใจตาย พระรถเสนากล่าว ขอโทษต่อศพนางแล้วให้เสนายักษ์นำกลับเมือง ในที่สุดพระรถเสนาก็ตัดใจกลับเมืองไปช่วยมารดาและป้าๆ

เมื่อกลับมาถึงเมืองไพศาลี พระรถเสนานำดวงตามารดาและป้า ๆ พร้อมกับยาไปรักษาจจนสามารถมองเห็นได้ ทั้งสิบสองนาง พระรถเสนเข้าเฝ้าพระราชบิดาพร้อมกับทูลว่านางสมุทธาเป็นยักษ์นิ นางสมุทธารู้เรื่องจึงแปลงกายเป็นยักษ์หวังจะฆ่าพระรถเสนเสีย แต่พระรถเสนต่อสู้กับนางสมุทธาเป็นสามารรถ และทำลายกล่อ่งดวงใจของนางสมุทธาจนนางสิ้นใจตาย พระรถสิทธิจึงร้องอนมเหสีทั้งสิบสองนาง พร้อมทั้งขอโทษที่พระองค์ลงทัณฑ์นางเพราะความมัวเมาในเสน่ห์มารยาของนางยักษ์นิ ในที่สุด พระรถสิทธิก็ครองเมืองกับมเหสีทั้งสิบสองอย่างสันติสุข

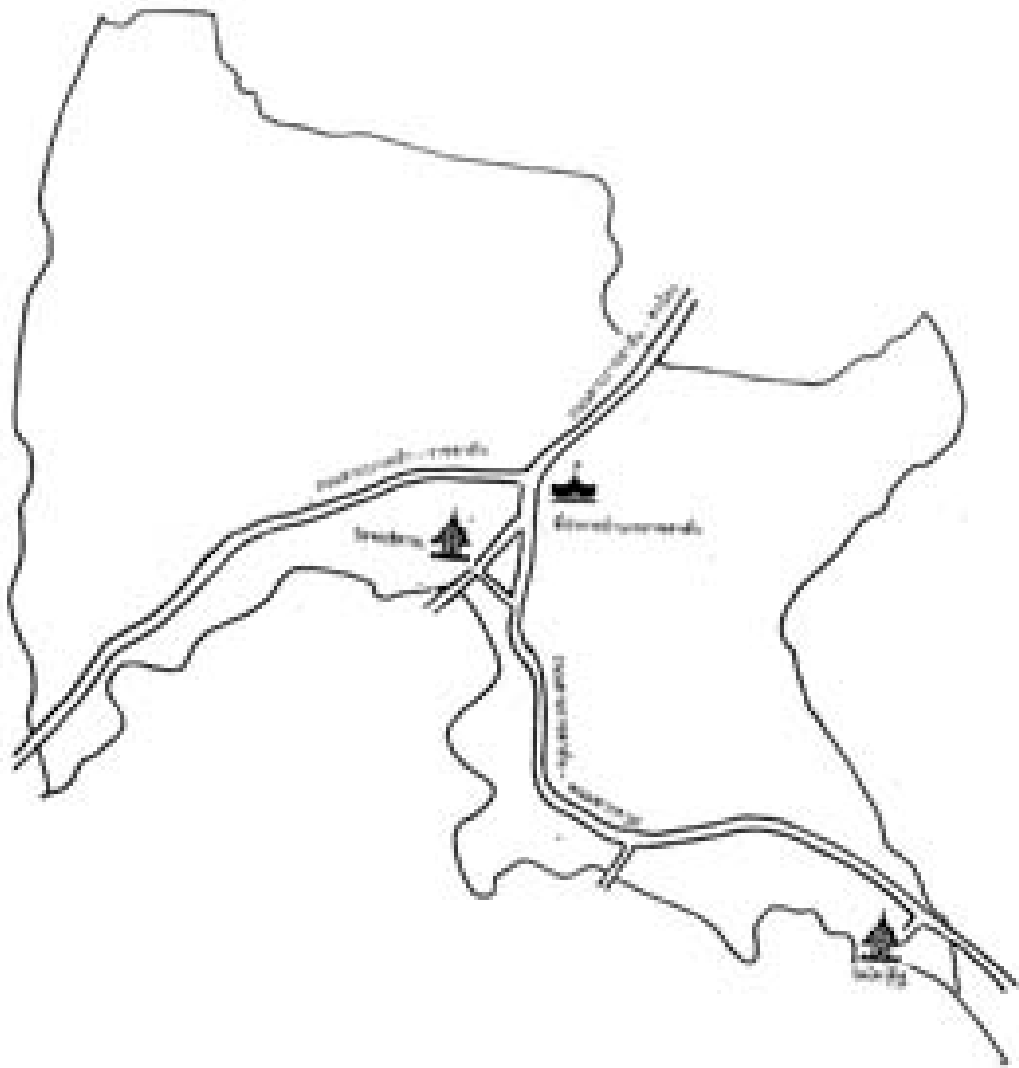
(อิงตะวัน แผลูกอินทร์. โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”. จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ภาพซ้ายและขวา : ผลและต้นมะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้หัว (ถ่ายจากบริเวณหน้าพระอุโบสถวัดสัมปทวนนอก อ. เมือง จ.ฉะเชิงเทรา)

สถานที่ที่น่าสนใจในเขต

อำเภอราชสำเริง

แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัดในตำบลบางคา

วัดญาณรังษี (เตาอิฐ)

วัดเตาอิฐ เป็นวัดที่สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ ตำบลบางคา อำเภอรราชาสัน จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านเตาอิฐ หมู่ที่ ๔ ตำบลบางคา อำเภอรราชาสัน จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ ซึ่งมีขุนรักษาพลพล (อ้อม) กำนันตำบลบางคา เป็นผู้อุปถัมภ์ที่ดินถวายเพื่อสร้างวัด จำนวน ๑๔ ไร่ ๒ งาน ๘๔ ตารางวา และพระครูญาณรังษี มุนีวงศ์ (แทน) เจ้าคณะจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นผู้ดำเนินการสร้างวัด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นต้นมาจนเสร็จสมบูรณ์ ดังนั้นทางการจึงตั้งชื่อวัดตามสมณนามแห่งสมณศักดิ์ของท่านว่า “วัดญาณรังษี” ซึ่งได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ แต่ชาวบ้านทั่วไปเรียกชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้งวัดว่า “วัดเตาอิฐ”

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

๑. พระอธิการบุญ
๒. พระครูทิม
๓. พระวินัยธรจันทร์
๔. พระปลัดยา
๕. พระมหาสาย
๖. พระปลัดเรือง
๗. พระอธิการมี
๘. พระอธิการก่อ
๙. พระอธิการเย็น
๑๐. พระปลัดชื่น
๑๑. พระครูวิสุทธิวิริยธรรม พ.ศ. ๒๔๕๕ ถึงปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. **พระอุโบสถ** สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๕ เมตร ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับการปฏิสังขรณ์ โดยนางพุก พินิจคำ

๒. **ศาลาการเปรียญ** เป็นอาคารไม้ได้ถล่มพัง พื้นกระดาน หลังคามุงกระเบื้อง ขนาดกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๓๐ เมตร สร้างเมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๔๖๖

๓. **หอสวดมนต์** เป็นอาคารไม้ ขนาดกว้าง ๑๕ เมตร ยาว ๓๐ เมตร นายเฉย นางพุก พินิจคำ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ นางสาวบุญโถม พินิจคำ (บุตร) ปฏิสังขรณ์ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๒

๔. **ศาลาท่าน้ำ** นายเฉย นางพุก พินิจคำ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ นางสาวบุญโถม พินิจคำ (บุตร) ปฏิสังขรณ์ เมื่อ ๒๕๑๖

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดญาณรังษี (เตาอิฐ)

๑. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๕๑.
๒. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ. กรุงเทพฯ . หน้า ๓๖๔.
๓. พระครูวิสุทธิวิริยธรรม. จากการสัมภาษณ์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดญาณรังษี (เตาอิฐ)

ภาพถ่ายและขาว : ปากทางและซุ้มประตูทางเข้าวัด

ภาพถ่าย : พระอุโบสถ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : พระอุโบสถ เมื่อ ๒๕๓๕

ภาพบนและล่าง : ลายปั้น
ประดับหน้าบันพระอุโบสถ
ภาพนารายณ์ทรงครุฑยุทธนาศหิว
เหมือนกันทั้งสองด้าน
โดยช่างเขียนที่ แซ่โจ้ว กับบุตร

พระอุโบสถ เมื่อ ๒๕ ม.ค. ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : เจดีย์เก่าแก่ ๒ องค์ ตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : ลายฉลุไม้ที่หน้าบันศาลาการเปรียญทั้งสองด้าน

ภาพถ่ายและขวา : หอสมุดมนต์เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพถ่าย : หอสมุดมนต์ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : หอสมุดมนต์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขวา : หอสมุดมนต์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๒๕๓๕

ภาพขวา : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : ศาลาทำน้ำที่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้รับการปฏิสังขรณ์จนมีสภาพดังที่เห็นเช่นปัจจุบัน

ภาพซ้ายและขวา : ศาลาทำน้ำที่ยังคงสภาพเดิม

ภาพถ่าย : หอระฆัง

ภาพขาว : ต้นไผ่โพธิ์สีขาว ที่มาแห่งคำขวัญของอำเภอรราชสาส์น ที่ว่า
“อำเภอรราชสาส์น ตำนานเมืองเก่า ไผ่โพธิ์สีขาว ข้าวหอมมะลิ”

ภาพถ่ายและขาว : อาคารโรงเรียน “วันเตาอิฐ (ตุลารักษ์ พินิจ)” สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒
ปัจจุบันขุบเลิกการเรียนการสอนแล้ว

ภาพถ่าย : ฌาปนสถาน เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : ฌาปนสถาน เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

วัดจรเข้ตาย

วัดจรเข้ตาย เป็นวัดที่สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ตำบลบางคา อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านจรเข้ตาย หมู่ที่ ๖ ตำบลบางคา อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา ทิศเหนือของวัดจรเข้ตาย และทิศตะวันตกก็จรเข้ตายทอด

วัดนี้มีประวัติตามที่สอบถามจากผู้รู้และค้นคว้าจากหลักฐานพอสรุปได้ว่า สร้างขึ้นในปีระกา พ.ศ. ๒๔๒๘ โดยมีนายเปียและนายจิว สามิภรรยาได้ ริเริ่มจัดตั้งเป็นวัดขึ้นด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว ร่วมกับราษฎรในละแวกท้องถิ่นผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคทรัพย์ จัดสร้างเป็นวัดขึ้น โดยมีพระอาจารย์กลองเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ดำรงอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๓๕ พระปลัดทองจึงสืบตำแหน่งเจ้าอาวาสต่อ

ในช่วงที่ปลัดทองเป็นเจ้าอาวาสนี้ได้สร้างเสนาสนะอันนำความเจริญมาสู่วัดเป็นอันมาก โดยสร้างอุโบสถ (ไม่ปรากฏหลักฐานปีที่สร้างและปีที่แล้วเสร็จ แต่พบหลักฐานบันทึกจากสมุดตำราวัดต่างๆ ที่เจ้าอาวาสวัดบางคา ซึ่งเป็นฉบับคัดลอกของเก่าที่บันทึกไว้ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ความว่า พระอุโบสถวัดจรเข้ตายได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘) สร้างกุฏิ ศาลาการเปรียญ ศาลาทางน้ำ หอสวดมนต์และ เสนาสนะอื่นๆ ในแต่ละปีมีพระภิกษุสามเณร จำพรรษาอยู่มาก ต่อมาพระสมุห์เป้าเป็นเจ้าอาวาสก็ได้จัดการปฏิสังขรณ์ เป็นลำดับมามิได้ว่างเว้น

ครั้นถึงช่วงพระครูไผ่ บัณฑิต เป็นเจ้าอาวาส พระอุโบสถหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมจนไม่สามารถใช้เป็น ที่ประกอบสังฆกรรมได้ จึงได้ทุบทำลายลงและ สร้างใหม่ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๐๒ และผูกพัทธสีมาเมื่อ ๘-๑๓ สิงหาคม ๒๕๐๑ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๐๒

สรุปรวมรายนามเจ้าอาวาสวัดจรเข้ตาย มีดังนี้

๑. พระอาจารย์กลอง	พ.ศ. ๒๔๒๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๕
๒. พระปลัดทอง	พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐
๓. พระสมุห์เป้า	พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐
๔. พระครูสารศาสนโสภณ (ไผ่ บัณฑิต)	พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๑
๕. พระใบฎีกาบุญส่ง สีลภูริโต	พ.ศ. ๒๕๔๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๔
๖. พระครูอดุลกิจจานุรักษ์	พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. พระอุโบสถ สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๒ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๘ เมตร ลักษณะก่ออิฐถือปูน เครื่องบนไม้หลังคามุงกระเบื้อง พื้นปูนหินอ่อน
๒. ศาลาการเปรียญ สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๑ เมตร ทรงไทย
๓. หอสวดมนต์ สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ขนาดกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๓ เมตร 1

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดจระเข้ตาย

๑. พระครูสารศาสนโสภณ (ไผ่ บัณฑิต) จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๘
๒. สมุดตานานวัดต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งพระครูนพบุรจารย์ ได้คัดลอกจากของเก่าลงในสมุดใหม่
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๒๕.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดจระเข้ตาย

ภาพถ่ายและขวา : ซุ้มประตูปากทางเข้าวัด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : พระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ภาพขวา : พระอุโบสถ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หน้าบันพระอุโบสถด้านหน้า

ภาพขวา : หน้าบันพระอุโบสถด้านหลัง

ภาพถ่าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : เป็นภาพลวดลายหน้าบันศาลาการเปรียญทั้งสองด้าน ซึ่งมีรูปแบบและลวดลายเหมือนกัน

ภาพถ่าย : กลุ่มเสนาสนะอันประกอบด้วยหอสวดมนต์และกุฏิ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : กลุ่มเสนาสนะอันประกอบด้วยหอสวดมนต์และกุฏิ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ศาลาริมคลองท่าลาด เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ **ภาพขาว :** ศาลาริมคลองท่าลาด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพถ่ายและขาว : ศาลาทำนน้ำริมคลองท่าลาด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ฼าปนสถาน เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

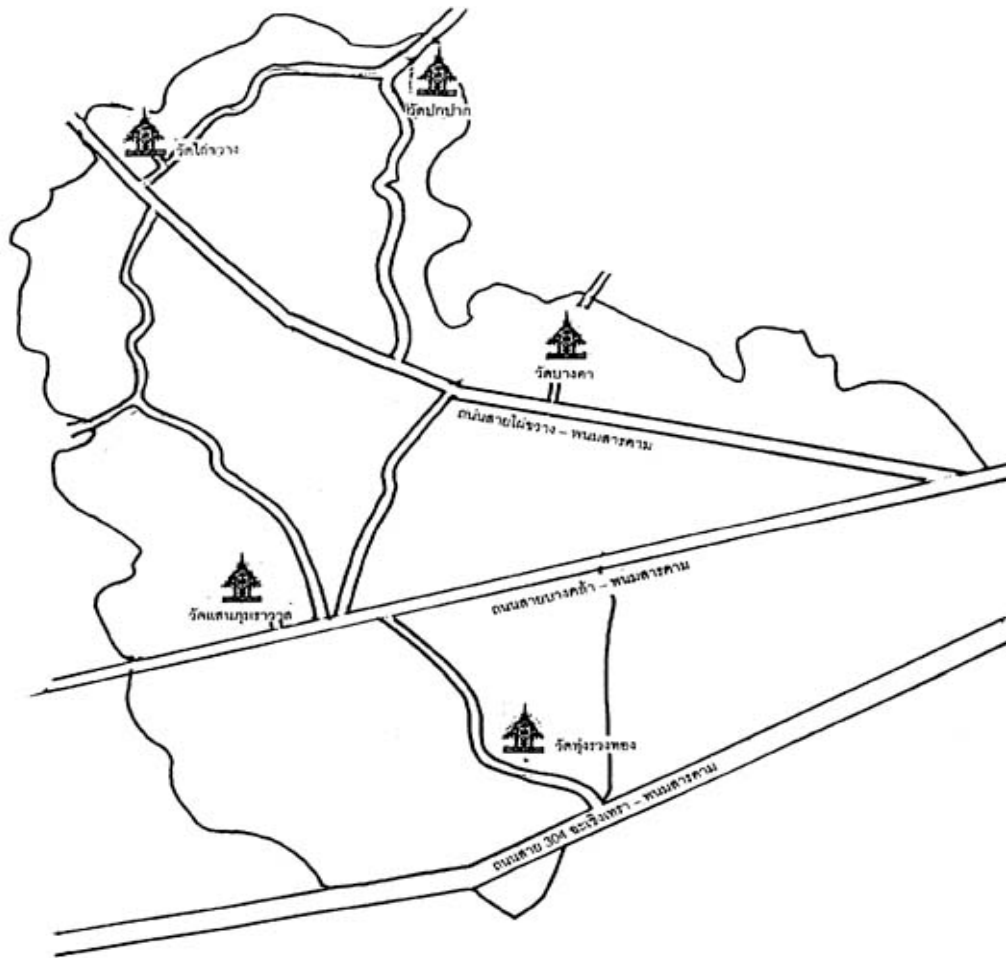
ภาพขาว : ฼าปนสถาน เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพบน : รูปปั้นแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานที่มาของชื่อ “ราชสาส์น”

ภาพล่าง : มรณานุสติสถาน ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

แผนที่แสดงเส้นทางและที่ตั้งวัดในตำบลเมืองใหม่

วัดบางคา

วัดบางคา มีชื่อเรียกทางราชการว่า “วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม” สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านบางคา หมู่ที่ ๑ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติความเป็นมาเท่าที่รวบรวมได้จากหลักฐานมีดังนี้ แต่เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นป่าหุบเขา ต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกันถากถางแล้วสร้างเป็นวัดขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๐๗ โดยตั้งชื่อว่า “วัดบางคา” ซึ่งปลัดอ้อนตาได้บริจาคทรัพย์สร้างวัดเป็นเงินงบประมาณ ๑,๖๐๐ บาท จึงสำเร็จและได้ผูกพัทธสีมาในราวปี พ.ศ. ๒๔๑๗ มีพระอาจารย์ยอดเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ได้สร้างพระอุโบสถ กุฏิ หอสวดมนต์ ศาลาและอื่นๆ นับว่าวัดได้เจริญพัฒนาขึ้นโดยลำดับ ท่านได้ปฏิสังขรณ์มาจนกระทั่งมรณภาพ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่า พ.ศ. ไหน

ความเจริญได้มีขึ้นเมื่อคราวพระอาจารย์ฝั้น เป็นเจ้าอาวาสอีกคนหนึ่ง ปรากฏว่ามีภิกษุสามเณรจำพรรษาปีละมากๆ และราษฎรได้ช่วยกันบำรุงเสนาสนะขึ้นตามสมควร ต่อจากนั้นก็เสื่อมลงตามลำดับ เสนาสนะและพระอุโบสถชำรุด ทรุดโทรม กระทั่งพระอาจารย์เส่งเป็นเจ้าอาวาส พระอุโบสถชำรุดมาก ขุนพิทักษ์รักษาพล ได้บริจาคทรัพย์ปฏิสังขรณ์สิ้นเงินประมาณ ๕,๐๐๐ บาทเศษ

ครั้นมาสมัยพระครูพุทธนิสาร เป็นเจ้าอาวาส ได้จัดการสร้างกุฏิ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ ศาลาท่าน้ำ หอระฆัง เทคอนกรีตและขยายเขต วัดให้กว้างไปกว่าเดิม ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ พระอุโบสถชำรุดมากทั้งใกล้คลอนด้วย เกรงว่าซ่อมแซมแล้วจะไม่ถาวรไปนาน จึงจัดการขอพระบรมราชานุญาต ผูกพัทธสีมาใหม่ ตัวพระอุโบสถได้เทคอนกรีตทั้งหลัง สร้างเลื่อนเข้าไปข้างในอีก เป็นอันว่าเสนาสนะทั้งหมดตลอดจนพระอุโบสถในเวลานั้นคือ ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ไม่ได้มีของเก่าเหลืออยู่เลย และ นับว่าเป็นความเจริญที่สุดของวัดเท่าที่ผ่านมา

ส่วนการศึกษานั้นแต่ก่อนพระภิกษุศึกษาต่ออุปัชฌายจารย์ ศิษย์วัดก็ศึกษากับภิกษุ ที่ตลาดในอักขระสมัย เรียกว่าเรียนหนังสือวัดเพราะโรงเรียนยังไม่มี ต่อเมื่อท่านพระครูพุทธิสาร มาเป็นเจ้าอาวาสจึงจัดการให้มี โรงเรียนนักรัทธิศาสตร์ฝ่ายภิกษุสามเณร ส่วนศิษย์วัดก็จัดการให้มีโรงเรียนประชาบาล ประจำตำบลเมืองใหม่ ๑ ขึ้น วัดนี้เคยเป็นวัดสำคัญมาต่อนหนึ่ง เพราะท่านพระครูพุทธิสาร ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอพนมสารคาม (รองลำดับจากท่านพระครูทิม)

เมื่อพระครูพุทธิสาร ได้ลาสิกขาบท ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ก็ได้ร่วมกับประชาชนไปอาราธนาพระใบฎีกา กริม จากวัดคงคันทาล อำเภอพนมสารคาม มาเป็นเจ้าอาวาสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่พระครูนพบุรุษจารย์ และได้ดำรงตำแหน่งเจ้า คณะตำบลเมืองใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็น เจ้าคณะอำเภอองค์แรกของอำเภอรราชสาส์น เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จนเมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ พระครูนพบุรุษจารย์ จึงได้มรณะภาพลง

สรุปรวมรายนามเจ้าอาวาสตามลำดับ ดังนี้

๑. พระอาจารย์ยอด
๒. พระอาจารย์อ้อม
๓. พระอาจารย์ฝิ่ง
๔. พระวินัยธรจันทร์
๕. พระอาจารย์เส็ง
๖. พระปิ่น
๗. พระวาด
๘. ท่านพระครูพุทธิสารฯ
พ.ศ. ๒๔๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๘
(ในสมัยนี้เจ้าอุบลทร เคยเสด็จมาวัดนี้ เพื่อเยี่ยมพสกนิกรชาวเขมรในแถบนี้)
๙. พระครูนพบุรุษจารย์
พ.ศ. ๒๔๗๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓
๑๐. พระปลัดมุสิกพงษ์
พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึงปัจจุบัน

รายละเอียดที่นำรู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. พระอุโบสถ มีขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๒ เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ โครงสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก เครื่องบนไม้สัก หลังคามุงกระเบื้องเคลือบแบบเก่าจากประเทศจีน สีเหลือง ขอบเจี๊ว กำแพงผนังโบสถ์ฉาบปูนขาว กำแพงแก้วคอนกรีตเสริมเหล็ก พระอุโบสถนี้ผูกพัทธสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ใช้ระยะเวลาก่อสร้าง ๖ ปี

๒. ศาลาการเปรียญ มีขนาดกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๒๑ เมตร สร้างเมื่อ ๒๕๑๘ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

๓. หอสวดมนต์ มีขนาดกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๒๔ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นอาคารไม้ยกพื้นสูง หลังคามุงกระเบื้องลอน

๔. ศาลาอเนกประสงค์ ขนาดกว้าง ๑๘ เมตร ยาว ๒๑ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นอาคารไม้

๕. มณฑป ที่ประดิษฐานรูปหล่อเหมือนและบรรจุอัฐิของพระครูพนบูรจารย์

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดบางคา

๑. หนังสือ “วัดทั่วราชอาณาจักรตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕” เล่ม ๒ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๒๕๖๓.
๒. สมุดดำนานวัดต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งพระครูพนบูรจารย์ ได้คัดลอกจากของเก่าลงในสมุดใหม่
๓. พระครูพนบูรจารย์, แบบกรอกประวัติบางคา. เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (และการสอบทานข้อมูลกับเจ้าอาวาส เมื่อ ๕ ก.พ. ๒๕๒๘)
๔. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๘๕-๘๖.
๕. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ, กรุงเทพฯ. หน้า ๓๗๕-๓๗๖.

ภาพลัษณ์ที่น่าสนใจภายในวัดบางคา

ภาพซ้ายและขวา : ซุ้มประตูทางเข้าวัดด้านหลังพระอุโบสถ

ภาพซ้ายและขวา : ซุ้มประตูทางเข้าวัดด้านริมคลองท่าลาด

ภาพซ้าย : พระอุโบสถ เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : พระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพถ่ายและภาพขาว : พระอุโบสถ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘ ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพถ่ายและภาพขาว : ภาพปั้นปูนฉุ่มประตูดุโบสถทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพถ่าย : ลายปั้นปูนฉุ่มหน้าต่างพระอุโบสถ

ภาพขาว : พระประธานภายในอุโบสถ

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญหลังเก่า เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญหลังเก่า เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ภาพเหมือนของพระครูพนุราจารย์ บนศาลาการเปรียญ

ภาพขวา : พระครูพนุราจารย์ เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพถ่าย : ธรรมเนียมบนศาลาการเปรียญ เป็นไม้จตุลยไทยเมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : มณฑปที่ประดิษฐานรูปหล่อเหมือนของพระครูนพบุรจารย์เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : โรงเรียนวัดบางคา เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : โรงเรียนวัดบางคา เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : หอระฆัง ซึ่งตั้งอยู่ข้างศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : หอระฆัง ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : ป่าอนุรักษ์ภายในวัด ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : หอสวดมนต์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หอสมุดมนต์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพขาว : ฼าปนสถาน เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : ศาลาทำน้ำและทัศนียภาพคลองท่าลาด ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

วัดไผ่ขวาง

วัดไผ่ขวาง เป็นวัดสังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ตำบลเมืองใหม่ อำเภอ ราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านไผ่ขวาง หมู่ที่ ๓ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติความเป็นมาจากการสอบถามและค้นคว้าหลักฐานพอลำดับได้ว่า วัดไผ่ขวาง (อุ่มพุทธาราม) สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๒๕ เหตุแห่งการสร้างวัดก็เนื่องมาจากพระกำพุชภักดี (อุ่ม) ผู้เป็นปลัดเมืองฉะเชิงเทรา ได้รับท้องตราให้นำไพร่พลไปขัดตราทัพทางด้านเมืองเขมรเรื่อยไปจนถึงเมืองนครจำปาเขตประเทศลาว ไปนานถึง ๗ ปี โดยที่ไม่มีข่าวคราวความเป็นอยู่มาที่บ้านเลย ทำให้นางเอมผู้เป็นภรรยาวิตกห่วงใย จึงรวบรวมกำลังทรัพย์ทำการก่อสร้างวัด เพื่อหวังผลให้กุศลผลบุญคุ้มครองพระกำพุชภักดี และไพร่พลทั้งหลาย ให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย

โดยดำเนินการสร้างกุฏิ หอสวดมนต์และศาลาการเปรียญจนแล้วเสร็จ ส่วน พระอุโบสถยังค้างอยู่ ก็พอดีเหตุการณ์ทางชายแดนคืนเข้าสู่สภาพปกติ พระกำพุชภักดีได้รับคำสั่งให้นำกองทัพบกเดินทางกลับ จึงได้ร่วมช่วยกันก่อสร้างจนพระอุโบสถแล้วเสร็จ และได้ผูกพัทธสีมาในปีเถาะ พ.ศ. ๒๔๓๔

ความเจริญของวัดได้มีขึ้นเมื่อครั้งพระปลัดทองเป็นเจ้าอาวาสท่านได้จัดการสร้างเสนาสนะขึ้นตามสมควร ตลอดจนศาลาการเปรียญและศาลาท่าน้ำ ครั้นต่อมามีแต่เสื่อมกับทรนเท่านั้น จนถึงช่วงอธิการเดิมมาปกครอง จึงได้จัดการซ่อมแซมบางสิ่งบางอย่างตามสมควร กระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๑ พลตำรวจโทชนะ วงษ์ชะอุ่ม ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานของพระกำพุชภักดี ร่วมกับคุณสายสุวรรณ ภรรยา ได้ชักชวนบรรดาญาติมิตรร่วมกันทอดกฐินเพื่อนำเงินมาทำการก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ แทนหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมจนไม่สามารถใช้เป็นที่ประกอบสังฆกรรมได้ โดยวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๑๒ ครั้นในปีถัดมาก็ดำเนินการทอดกฐินและผ้าป่านำเงินมาสร้างพระอุโบสถจนแล้วเสร็จ จากนั้นจึงได้สร้างกำแพงแก้ว กุฏิ หอฉันท์ ฌาปนสถาน ศาลาต่างๆ และซ่อมแซมสิ่งชำรุดกับสร้างเสริมให้ดีขึ้นกระทั่งปัจจุบัน

สรุปรวมรายชื่อเจ้าอาวาสตามลำดับ มีดังนี้

- รูปที่ ๑ พระอาจารย์โสฬส
- รูปที่ ๒ พระอาจารย์ทอง
- รูปที่ ๓ พระอาจารย์บุญโถม
- รูปที่ ๔ พระอาจารย์ทองอิน
- รูปที่ ๕ พระอาจารย์เชื้อม
- รูปที่ ๖ พระอาจารย์แหยม
- รูปที่ ๗ พระอาจารย์ป้อก
- รูปที่ ๘ พระอาจารย์สัญญา
- รูปที่ ๙ พระอาจารย์สด
- รูปที่ ๑๐ พระอาจารย์กล้า
- รูปที่ ๑๑ พระอาจารย์เต็ม อยู่จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงลาสิกขาบท
- รูปที่ ๑๒ พระครูปลั่ง ปัญญาธโร พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐
- รูปที่ ๑๓ พระครูวิบูลโชติธรรม พ.ศ. ๒๕๒๐ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

- ๑. พระอุโบสถ มีขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๒.๕ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
- ๒. ศาลาการเปรียญ มีขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๑ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นอาคารไม้ยกพื้นสูง 1

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดไผ่ขวาง

- ๑. พระครูพนฺธุราจารย์. (วัดบางคา) สมุดตำนานวัดต่าง ๆ ซึ่งคัดลอกจากของเดิม
- ๒. พระครูสุวรรณ โชติธมโม. แบบบรอกประวัติวัดไผ่ขวาง เพื่อสังกรมศาสนา ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๓ (และการสอบทานเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ ในวันเก็บข้อมูลที่เป็นภาพรายละเอียดวัด)
- ๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา., กรุงเทพฯ.
หน้า ๑๑๕-๑๑๖.
- ๔. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดไผ่ขวาง

ภาพถ่ายและขวา : ชู่มประตูปากทางเข้าวัด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ภาพพระอุโบสถหลังเก่า เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : บริเวณที่ตั้งพระอุโบสถหลังเดิม เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : พระอุโบสถ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : พระอุโบสถ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : ลวดลายประดับหน้าบันด้านหน้าพระอุโบสถ

เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ และ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : ลวดลายประดับหน้าบันด้านหลังพระอุโบสถ เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

และ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : พระพุทธรูปบนศาลาการเปรียญ กล่าวกันว่าเป็นพระที่พระกำพุชภักดีให้ไพร่พลแบกหามกลับมา เมื่อคราวเสร็จศึก แต่เดิมเป็นพระเศียรขาด มาได้รับการต่อเติมภายหลัง ภาพถ่ายเมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : ปัจจุบันคือพระพุทธรูปองค์ขวามือในภาพ ซึ่งยังประดิษฐานบนศาลาการเปรียญ
ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ภาพฤๅษีปูนปั้น ฝีมือช่างอัน มันทสูตร หน้าศาลาการเปรียญ เมื่อ ๕ ก.พ. ๒๕๒๘

ภาพขาว : ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หอสวดมนต์ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขาว : หอสวดมนต์ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๙ ก.พ. ๒๕๒๘

ภาพขาว : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๒๕ ม.ค. ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : ศาลาทำน้ำหน้าวัด ปี ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว : ฉาปนสถาน
และภาพปริศนาธรรมประดับหน้าบัน

ภาพซ้าย : โรงเรียนวัดไผ่ขวาง เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : โรงเรียนวัดไผ่ขวาง เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : บรรยากาศทั่วไปภายในวัด

ภาพซ้าย : คลองทำลาดหน้าวัด เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : คลองทำลาดหน้าวัด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๘

วัดแสนภูมราวาส

วัดแสนภูมราวาส (กกสับนอก) สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านกกสับ หมู่ที่ ๔ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา อาณาเขต ทิศเหนือและทิศตะวันตกจรดคลองกกสับ ทิศใต้จรดหนองลาดควาย ทิศตะวันออกจรดคลองชลประทาน

วัดนี้มีประวัติศาสตร์หลักฐานความว่า สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยหลวงพ่อดองภูมปญโญ ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น และนายแสน ใหม้ผึ่ง เป็นผู้บริจาคที่ดินให้จำนวน ๒๕ ไร่ ๓ งาน ๘๖ ตารางวา เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วจึงเริ่มสร้างพระอุโบสถ ได้ทำพิธีวิสุคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ต่อมา พระอุโบสถหลังนี้ได้ชำรุดทรุดโทรมลง ไม่สามารถจะบูรณะให้ดีขึ้นได้ จึงได้เริ่มรื้อถอนและสร้างใหม่ขึ้นแทน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ สร้างเสร็จได้ทำพิธีวิสุคามสีมาใน พ.ศ. ๒๕๑๕ นั้นเอง

วัดนี้แต่เดิม ชาวบ้านเรียกชื่อว่า “วัดหนองคันบวย” เพราะที่ตั้งวัดอยู่ใกล้กับหนองน้ำที่มีลักษณะคล้ายกระบวยตักน้ำ ครั้นภายหลังชาวบ้านได้ดอนควายใช้หนองน้ำนี้เป็นที่อาบคัมกิน จึงเรียกชื่อหนองน้ำใหม่ว่า “หนองไล่ควาย” พอนานไปก็เพี้ยนเสียงเป็น “หนองลาดควาย” มาจนทุกวันนี้

ต่อมา มีศึกษาธิการอำเภอพนมสารคาม ชื่อ นายกระแสร สุชาติ ได้มาเยี่ยมโรงเรียน เมื่อทราบประวัติผู้บริจาคที่ให้และผู้ดำริสร้างวัด จึงได้เปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่ว่า วัดแสนภูมราวาส โดยอาจใช้นาม ผู้บริจาคที่ดิน คือ นายแสน ใหม้ผึ่ง กับฉายาหลวงพ่อดอง คือ ภูมปญโญ นั้นเอง

สรุปรวมรายชื่อเจ้าอาวาสตามลำดับ มีดังนี้

๑. หลวงพ่อทอง ภูมมปัญญา
พ.ศ. ๒๔๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๕
๒. พระคุณไฟ พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึง -
๓. พระอธิการสุด
๔. พระอธิการพื่อน
๕. พระอธิการคำ
๖. พระอธิการถัน
๗. พระอธิการบุญรอด
๘. พระอธิการสด สาธโร พ.ศ. ๒๕๐๐ ถึง ๒๕๓๔
๙. พระครูสุททธิยคุณ พ.ศ. ๒๕๓๔ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. **พระอุโบสถ** สร้างและเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ มีลักษณะคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง ขนาดกว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร
๒. **ศาลาการเปรียญ** ขนาดกว้าง ๑๑ เมตร ยาว ๓๕ เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีลักษณะเป็นเสาคอนกรีต พื้นไม้ หลังคาตั้งกะสี ฝาไม้
๓. **หอสวดมนต์** ขนาดกว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๒๔ เมตร สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีลักษณะเป็นเสาคอนกรีต พื้นไม้ หลังคากระเบื้อง 1

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดแสนภูมราวาส

๑. หนังสือ “วัดทั่วราชอาณาจักรตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕” เล่ม ๒
โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ หน้า ๒๕๓๓.
๒. พระอธิการสด สาธโร, แบบบรอกประวัติวัดเพื่อส่งต่อกรมศาสนา ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๗.
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๑๗๐.
๔. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ. กรุงเทพฯ . หน้า ๓๓๒.
๕. นายวิวัฒน์ เวศสุวรรณ. จากการสัมภาษณ์ที่มาแห่งชื่อนองน้ำ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดแสนภูมราวาส (กกล้านอก)

ภาพซุ้มประตูปากทางเข้าวัด

ภาพซ้ายและขวา : พระอุโบสถกำลังได้รับการบูรณะใหม่
ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ

ภาพขวา : หอสวดมนต์

ภาพซ้ายและขวา : ลายปูนปั้นประดับหน้าบันหอสวดมนต์

ภาพซ้าย : ภูมิจำอวาส

ภาพขวา : ภูมิจำอวาสที่ส่นสภาพ รอกการรื้อถอน

ภาพซ้ายและขวา : ภูมิจำอวาสที่ประดิษฐานรูปหล่อเหมือนของหลวงพ่อดอง ภูมิจำอวาส

ภาพซ้าย : ฌาปนสถาน

ภาพขวา : มรณานุสถิตสถาน

ภาพซ้ายและขวา : ทศนียภาพบริเวณหนองลาดควาย

ภาพบน : โรงเรียนวัดแสนภูมราวาส (เฉลิมชัยราษฎร์อนุสรณ์)

ภาพล่าง : นายวิวัฒน์ เวศสุวรรณ อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดแสนภูมราวาส กับกลุ่มผู้สำรวจ

วัดทุ่งรวงทอง (เมืองใหม่)

วัดทุ่งรวงทอง มีชื่อเรียกทางราชการว่า “วัดเมืองใหม่” สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่บ้านหนองขอน หมู่ที่ ๕ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้แต่เดิมเป็นที่นาราบถ่มของนายสื่ กัณหา ต่อมาได้บริจาคให้เป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์ โดยมี นายบุญโถม แก่นจันทร์ เป็นผู้ดำเนินการในการจัดตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และใช้ชื่อเรียกตามความเห็น ร่วมกันของชาวบ้านว่า “สำนักสงฆ์ทุ่งรวงทอง”

วัดเมืองใหม่ ตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เขต วิสุงคามสีมากว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

๑. พระสัมพันธ์ อนุตตโร
๒. พระสวช วิสุทธสีโล
๓. พระเล็ก มุนีวีโร
๔. พระบุญโถม จกทวีโร พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. **พระอุโบสถ** เริ่มสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๐ เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
๒. **ศาลาการเปรียญ** สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีขนาดกว้าง ๑๕ เมตร ยาว ๓๐ เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๑

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดทุ่งรวงทอง (เมืองใหม่)

๑. พระเล็ก มณีวีโร, แบบกรอกประวัติวัดทุ่งรวงทอง เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗.
๒. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๑๓๖.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดเมืองใหม่ (ทุ่งรวงทอง)

ภาพซ้ายและขวา : สภาพภูมิทัศน์เส้นทางเข้าสู่วัด

ภาพซ้ายและขวา : พระอุโบสถ ถ่ายเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา : ลายหน้าบันพระอุโบสถ ทั้ง ๒ ด้าน

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : กุฏิซึ่งสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ถ่ายภาพเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : กุฏิหลังเดิม ถ่ายภาพเมื่อ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพซ้าย : กลุ่มกุฏิซึ่งสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ถ่ายภาพเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ถ่ายภาพเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขวา : บรรยายภาพภายในวัด เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขวา : ฌาปนสถานและมรณานุสติสถาน เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

วัดเกาะราษฎร์ศรัทธาราม (ปกปาก)

วัดปกปาก หรือที่ชาวบ้านเรียก “วัดโปกปาก” สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเมืองใหม่ อำเภอรสาธิต จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านไผ่สอ หมู่ที่ ๕ ตำบลเมืองใหม่ อำเภอรสาธิต จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติความเป็นมาจากหลักฐานทางเอกสารบันทึกไว้ว่า ความเป็นมาของชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “วัดโปกปาก” เพราะวัดนี้ตั้งอยู่ตรงที่ปากคลองโปกปาก ต่อมาคำเรียกเพี้ยนไปมาเป็น “ปกปาก” ส่วนชื่อวัดของทางราชการในปัจจุบัน คือ วัดเกาะราษฎร์ศรัทธาราม อันเนื่องมาจากพื้นที่ด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ ติดกับคลองท่าลาด ต่อมาด้านหลังวัดทิศตะวันตก พื้นที่ถูกน้ำกัดเซาะกลายเป็นลำคลองเชื่อมต่อกัน ทำให้ที่ตั้งวัดกลายเป็นเกาะกลางน้ำ ภายหลังจึงได้เปลี่ยนชื่อวัดเป็นวัดเกาะราษฎร์ศรัทธาราม

ตำนานวัดกล่าวว่า นายแดง นางอ้วน เป็นผู้มีจิตศรัทธาถวายที่ดินสร้างวัดและมีพระอาจารย์อ้อม ขุนพิทักษ์อาณาเขตร์ กำนัน นายเพ็ดนางหลิม นายวอน นายสอน ร่วมกันบริจาคทรัพย์ส่วนตัวและเรียกรายชาวบ้านในท้องถิ่นมาสร้างวัดขึ้น โดยสร้างพระอุโบสถในปี พ.ศ. ๒๔๑๕ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ จึงได้ทำการผูกพัทธสีมา โดยมีพระปลัดทอง พระอาจารย์อ้อม ขุนพิทักษ์อาณาเขตร์ นายเพ็ด นางหลิม นายวอน นายสอน เป็นผู้จัดการโดยตลอด สิ้นเงินเท่าไรไม่ปรากฏ

วัดนี้นับตั้งแต่ก่อสร้างและผูกพัทธสีมาแล้วมีแต่ทรุดอยู่ระยะหนึ่ง แล้วก็ทรุดลงมาเป็นลำดับ จนถึงสมัยผู้รั้งอธิการพร้อมมาเป็นเจ้าอาวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้จัดสร้างกุฏิขึ้นใหม่ ซ่อมแซมของเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมบ้าง และได้ปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญที่ได้สร้างค้างอยู่แต่ครั้งพระอาจารย์ลอยเป็นเจ้าอาวาสจนสำเร็จจึงนับได้ว่าวัดนี้เจริญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในยุคของพระอธิการพร้อมเป็นเจ้าอาวาส และหลังจากนั้นเป็นต้นมาวัดก็ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง จึงมีแต่ทรุดลงเป็นลำดับ อีกหลายปีต่อมาจนถึงสมัยพระอธิการฟ่อนมาเป็นเจ้าอาวาส ท่านก็ได้พยายามบูรณะปฏิสังขรณ์ เสนาสนะภายในวัดขึ้นใหม่ทั้งหมด จนทำให้วัดมีกุฏิ หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญที่แข็งแรงถาวรและสง่างามเป็นราศรีแก่วัด

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ ท่านได้พิจารณาเห็นว่าพระอุโบสถหลังเก่าของวัดเวลานี้ชำรุดทรุดโทรมลงไปมากแล้ว ไม่ปลอดภัยในการประกอบสังฆกรรมของ พระภิกษุสงฆ์ จึงได้ปรึกษากับคณะกรรมการวัด ซึ่งทุกคนก็เห็นด้วยจึงได้จัดทำพิธีวางศิลาฤกษ์ขึ้นเมื่อ เดือนมีนาคม ๒๕๑๓ โดยมีนางสาวผาด มังกร และนายหนู ดันยะบุตร เป็นผู้จัดทำผ้าป่ามาเป็นทุนในการก่อสร้างพระอุโบสถเป็นครั้งแรก การก่อสร้างได้ดำเนินมาเป็นลำดับ แต่พระอุโบสถยังไม่ทันสำเร็จ พระอธิการฟ่อนก็ได้มรณะภาพลงเสียก่อน ทำให้การ ก่อสร้างช้าลงและขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ก่อปรกับวัสดุการก่อสร้างมีราคาแพงขึ้นกว่าแต่เดิมมากขึ้น จึงนับได้ว่าพระอธิการฟ่อน ได้เป็นผู้นำความเจริญมาสู่วัดอีกครั้งหนึ่ง

สรุปรวมรายนามเจ้าอาวาส เรียงตามลำดับ มีดังนี้

๑. พระอาจารย์อ้อม
๒. พระอาจารย์ช้วน
๓. พระปลัดนาค
๔. พระอาจารย์ลอย
๕. พระอาจารย์สอน
๖. พระอาจารย์พร้อม
๗. พระมหาบาง
๘. พระอาจารย์ฟัด
๙. พระอาจารย์อ้น
๑๐. พระอธิการฟ่อน
๑๑. พระสมุห์วินัย วินโย
๑๒. พระอธิการทองปาน
๑๓. พระครูปลัดอภิสัทธี
๑๔. พระสมชาย จิรธมโม
๑๕. พระแก้ว วิสุทธาจาโร

รายละเอียดภายในวัดที่น่าสนใจ

พระอุโบสถหลังเก่า สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๓ มีขนาดกว้าง ๕.๓๕ เมตร ยาว ๑๑.๑๐ เมตร ลักษณะทรงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลังคามุงกระเบื้อง ผนังก่อด้วยอิฐถือปูนทั้งหลัง ปัจจุบันชำรุดสิ้นสภาพ

พระอุโบสถหลังใหม่ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาด กว้าง ๒๐.๗๐ เมตร ยาว ๓๕.๕๐ เมตร

หอสวดมนต์ สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ มีขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สร้างในลักษณะทรงไทยด้วยไม้ทั้งหลัง หลังคามุงกระเบื้องลูกฟูก ใต้ถุนสูงโปร่ง ชั้นเดียว 1

ศาลาการเปรียญ ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๑๖ เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

เอกสารที่ใช้ประกอบในการเรียบเรียงประวัติวัด เกษะราษฎร์ศรัทธาราม

๑. พระสมุห์วินัย วินโย. แบบกรอกประวัติวัดปกปาก เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา ๑ สิงหาคม ๒๕๒๓.
๒. พระสมุห์วินัย วินโย. จากการสัมภาษณ์ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕”. พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๑๓.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดเกาะราชฐ์ศรัทธาราม (ปกปาก)

ภาพซ้าย : พระอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : พระอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ ปี ๒๕๓๕

พระอุโบสถหลังใหม่ ภาพซ้าย : ด้านหน้า ภาพขวา : ด้านหลัง

พระอุโบสถหลังใหม่
เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : พระประธานในอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : พระประธานในอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

พระอุโบสถหลังเก่า ซ้าย : เมื่อ ๕ ก.พ. ๒๕ กลาง : เมื่อ ๒๕๓๕ ขวา : เมื่อ ๒๕ ม.ค. ๔๘

ภาพซ้าย :

พระประธานในอุโบสถหลังเก่า

เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : ปัจจุบันประดิษฐาน
ที่หอสวดมนต์

หอสวดมนต์ ซ้าย : เมื่อ ๕ ก.พ. ๒๕ กลาง : เมื่อ ๒๕๓๕ ขวา : เมื่อ ๒๕ ม.ค. ๔๘

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาทำน้ำ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ทำน้ำริมคลองท่าลาด เมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : ทำน้ำริมคลองท่าลาด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้ายและขวา ต้นและดอกสาละบริเวณหน้าศาลาการเปรียญ

ภาพซ้ายและขวา : ท่อนตะเคียนใต้ต้นโพธิ์ บริเวณหน้าวัด

ภาพซ้าย : กระโจมชาวบ้านข้างวัด เมื่อ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

ภาพขวา : กระโจมชาวบ้านข้างวัด เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ฌาปนสถาน เมื่อ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ มรณานุสดีสถาน วัดเกาะราชภูริศรัทธาราม

ภาพขวา : ฌาปนสถาน เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘

วัดเกาะแก้วเวฬุวัน

วัดเกาะแก้วเวฬุวัน เป็นวัดที่สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ตำบลดงน้อย อำเภอรสาธน์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านหน้าวัด หมู่ที่ ๕ ตำบลดงน้อย อำเภอรสาธน์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติและรายละเอียดเท่าที่สอบถามจากเจ้าอาวาสองค์ ปัจจุบัน คือ ท่านพระครูนิเทศสารกิจ และค้นคว้าจากแบบกรอกประวัติวัดที่พระสมุห์แก้ว ปรีบุญโณ (เลขาเจ้าคณะอำเภอพนมสารคามวัดท่าเกวียน) จัดรวบรวมเพื่อส่งต่อกรมศาสนา ได้ความว่า เป็นวัดที่ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๓๓๐ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๐ ก.พ. ๒๓๕๐ โดยมีพระอธิการปราบเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก

แต่เดิมชาวบ้านตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดตะวันออก” ทั้งนี้เนื่องจากตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลดงน้อย โดยมีสภาพพื้นที่เป็นป่าไผ่ขึ้นเหมือนกับป่าดงดิบ ครั้นในเวลาต่อมาได้มีกษัตริย์หรือราชวงศ์เมืองเขมรซึ่งไม่สามารถบ่งชี้ได้ ทรงพระนามว่า “พระเจ้ายุคนทร” ได้เสด็จประพาสมา ถึงที่นี่ (สาเหตุที่เจ้าหรือราชวงศ์เขมรถึงกับเสด็จมาที่ดงน้อยนี้ อาจเป็นเพราะแต่เดิมแถบดงน้อยเป็นที่จัดตั้งชุมชน ชาวเขมรที่มีทั้งถูกกวาดต้อนและอพยพมา การเสด็จมาเพื่อพบปะหรือเยี่ยมเยียนพสกนิกร จึงมีทางเป็นไปได้และไม่น่าแปลก...ผู้เขียน) และได้พระราชทานชื่อวัดนี้ใหม่ว่า “วัดเกาะแก้วเวฬุวัน” ตามสภาพพื้นที่ ๆ มีป่าไผ่ขึ้นอยู่หนาแน่น ชื่อนี้จึงถูกใช้เรียกเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนประวัติรายละเอียดด้านอื่นๆ ไม่ปรากฏหลักฐานให้สืบทราบได้

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

รูปที่ ๑. พระอธิการปราบ	พ.ศ. ๒๓๓๐	ถึง พ.ศ. ๒๓๔๓
รูปที่ ๒. พระอธิการพรหม	พ.ศ. ๒๓๔๓	ถึง พ.ศ. ๒๓๕๕
รูปที่ ๓. พระอธิการนิม	พ.ศ. ๒๓๕๕	ถึง พ.ศ. ๒๓๖๕
รูปที่ ๔. พระอธิการมอญ	พ.ศ. ๒๓๖๕	ถึง พ.ศ. ๒๓๘๐
รูปที่ ๕. พระอธิการแสง	พ.ศ. ๒๓๘๐	ถึง พ.ศ. ๒๓๙๖
รูปที่ ๖. พระอธิการจัน	พ.ศ. ๒๓๙๖	ถึง พ.ศ. ๒๔๑๑
รูปที่ ๗. พระอธิการอุ่ม	พ.ศ. ๒๔๑๑	ถึง พ.ศ. ๒๔๒๔
รูปที่ ๘. พระอธิการพ่อง	พ.ศ. ๒๔๒๔	ถึง พ.ศ. ๒๔๓๘
รูปที่ ๙. พระอธิการโถม	พ.ศ. ๒๔๓๘	ถึง พ.ศ. ๒๔๕๑
รูปที่ ๑๐. พระอธิการจ้อย อินทโส	พ.ศ. ๒๔๕๑	ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓
รูปที่ ๑๑. พระอธิการพวง รัชมะจารี	พ.ศ. ๒๔๘๓	ถึง พ.ศ. ๒๔๘๗
รูปที่ ๑๒. พระอธิการเข็ม ฐานิสสระโร	พ.ศ. ๒๔๘๗	ถึง พ.ศ. ๒๔๙๔
รูปที่ ๑๓. พระครูประวัตี เขมังกโร	พ.ศ. ๒๔๙๔	ถึง พ.ศ. ๒๕๑๓
รูปที่ ๑๔. พระครูนิเทศสารกิจ ขันติโก	พ.ศ. ๒๕๑๓	ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. พระอุโบสถหลังเก่า สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๓๕๐ กว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๐ เมตร ลักษณะก่ออิฐถือปูนหลังคามุงกระเบื้อง เครื่องบนเป็นไม้เนื้อแข็ง รูปทรงไทย ได้รับการปฏิสังขรณ์หลายครั้ง ปัจจุบันใช้เป็นกุฏิเจ้าอาวาส คือ พระครูนิเทศสารกิจ

๒. พระอุโบสถหลังใหม่ สร้างในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ สิ้นเงินราว ๒๕ ล้านบาท ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทุกด้าน เป็นเรื่องพุทธประวัติ วาดโดย คุณนิศยา ศักดิ์เจริญ และคณะ ใช้เวลาวาด ๓ ปี สิ้นค่าใช้จ่าย ๒,๖๕๐,๐๐๐ บาท ส่วนพระประธานภายในหล่อขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘

๓. ศาลาการเปรียญ มีขนาดกว้าง ๑๘ เมตร ยาว ๓๕ เมตร สร้างเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๕ มาแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีลักษณะโครงสร้างเสาถ้ำเป็นปูนต่อด้วยไม้เนื้อแข็ง พื้นและเครื่องบนล้วนไม้เนื้อแข็ง รูปทรงไทยหลังคามุงกระเบื้อง

๔. หอสมุดมณฑล มีขนาดกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ มีลักษณะ
โครงสร้างทั้งเสา พื้น และเครื่องบนล้วนไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงกระเบื้อง รูปทรงปั้นหยา

๕. หอระฆังและหอกลอง สร้างเมื่อปี ๒๕๓๗ และเสร็จในปลายเดียวกัน สิ้นเงิน จำนวน ๕๔๐,๐๐๐
บาท ลักษณะเป็นหอสูง ๒ ชั้น ชั้นบนเป็นหอระฆัง ชั้นล่างเป็นหอกลอง 1

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดเกาะแก้วเวฬุวัน

๑. พระสมุห์แก้ว ปรีบุญโณ, แบบกรอกประวัติวัดเกาะแก้วเวฬุวัน. เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๗.
๒. พระครูนิเทศสารกิจ ขันดีโก, จากการสัมภาษณ์ เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘ และ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗.
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๘ และ ๙.
๔. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ, กรุงเทพฯ . หน้า
๓๖๗.

A black and white photograph showing a wide, open field in the foreground. In the background, there is a long, low building with a dark roof. To the right of the building, several tall palm trees stand prominently against a sky filled with clouds. The overall scene suggests a large outdoor sports or recreational area.

A photograph of a traditional Thai temple building, likely a Wat, featuring a white facade, a red-tiled roof with ornate golden decorations, and a paved courtyard. The building is surrounded by lush green trees and a paved courtyard. A vertical watermark on the left side of the image reads "Z 113784M".

ภาพซ้ายและขวา : พระอุโบสถหลังเก่าและหลังใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพซ้าย : พระอุโบสถหลังเก่า

ภาพขวา : พระประธานภายใน

อุโบสถหลังเก่า

เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๖

ภาพซ้าย : พระอุโบสถหลังใหม่ ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๖

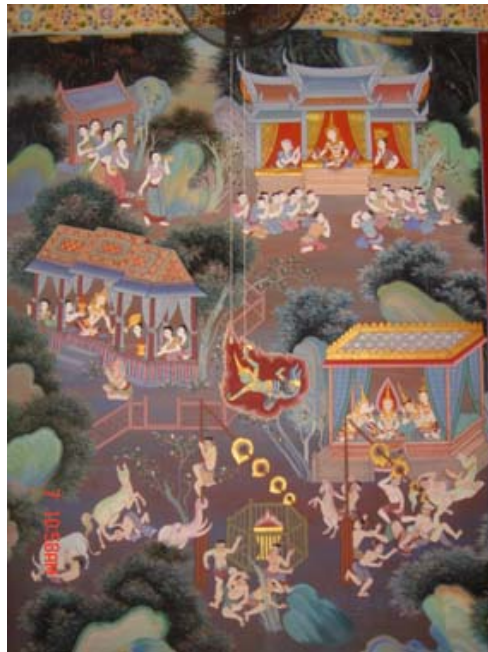
ภาพขวา : พระประธานและจิตรกรรมฝาผนัง

ภาพซ้าย : ลวดลายหน้าบันพระอุโบสถ

ภาพขวา : ภาพด้านข้างพระอุโบสถ
ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

ภาพซ้ายและขวา : จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ

ภาพซ้าย : ศาลาการเปรียญ ถ่ายเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพซ้าย : หอสมุดมนต์ ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗
ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพขวา : หอระฆังและหอกลอง

ภาพซ้ายและขวา : เจดีย์เก่าแก่ที่อยู่ภายในวัด

ภาพถ่าย : เจดีย์ลานดีไก่อี เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : เจดีย์ลานดีไก่อี เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ห่างจากวัดไปราว ๑๒๐ เมตร ยังมีเจดีย์รูปฐานกว้าง ๒.๕ เมตร สูง ๖ เมตร ซึ่งสร้างในสมัยพระอริการจ้อย อินทโร เป็นเจ้าอาวาส คือ สร้างในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เรียกกันว่า “เจดีย์ลานดีไก่อี พระรต” โดยเล่าสืบต่อ ๆ กันมาว่า บริเวณที่ตั้งเจดีย์คือ ลานดีไก่อีของพระรต ซึ่งพระรตเคยนำไก่อีมาตีพ่นและขอข้าวเปลือกจากชาวบ้านเพื่อให้ไก่อีกิน แต่ได้รับการปฏิเสธ ดังนั้น พระรตจึงสาปไว้ไม่ให้บริเวณนี้สามารถเพาะปลูกพืชผลอะไรได้เลย ในปัจจุบันเรื่องเล่านี้ยังคงมีสืบต่อกันอยู่ เนื่องจากที่บริเวณลานเจดีย์ไม่สามารถใช้ในการเพาะปลูกได้เลย ส่วนสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ยังไม่มีใครวิจัยหรือหาเหตุผลอย่างจริงจัง

ภาพถ่าย : บ่อนไก่อี ในบริเวณลานเจดีย์ ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพขาว : สถานที่จัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ในบริเวณเดียวกัน

วัดสะแกงาม

วัดสะแกงาม เป็นวัดที่สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตการปกครองของ คณะสงฆ์ตำบลคงน้อย อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่ที่บ้านสะแกงาม หมู่ที่ ๘ ตำบลคงน้อย อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติและรายละเอียดเท่าที่สอบถามจากผู้รู้และตรวจสอบกับ เอกสารข้อมูล พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ เป็นวัดที่เริ่มตั้งขึ้นในราวปีมะแม พ.ศ. ๒๓๓๐ แต่แรกเป็นเพียงสำนักสงฆ์ มีกุฏิอยู่ ๓ หลัง ฝาขัดแตะ หลังคามุงด้วยหญ้าคา ไม่มีพระอุโบสถ มีภิกษุพุด ภิกษุพลับ ภิกษุเจ๊ก และภิกษุบุญ เป็นหัวหน้าสงฆ์เรียงมาตามลำดับ จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. ๒๔๓๔ จึงได้รับอนุญาตให้เป็นวัดขึ้นมา และในสมัยที่ภิกษุบุญเป็นหัวหน้าสงฆ์อยู่นั้น ได้มีพระภิกษุจันทร์ซึ่งเดิมอยู่วัดเตาอิฐ ได้ย้ายมาอยู่ด้วย กระทั่งภิกษุบุญมรณภาพ ภิกษุจันทร์หรือ หลวงพ่อจันทร์ก็ได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อมา

ในช่วงที่หลวงพ่อจันทร์ขึ้นเป็นเจ้าอาวาส มีชาวบ้านผู้เลื่อมใสศรัทธาได้ ร่วมใจกันสร้างวัดให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น โดยแต่เดิมที่ดินที่ตั้งวัดเป็นของตามก ได้มีตาเผือกและตาคล้าย สองพี่น้องสกุลทวีพงษ์ ได้ร่วมกันจัดซื้อเพื่อถวายให้เป็นที่ตั้ง สร้างวัด โดยมีตาแสง ขาขลิบ สามิภรรยาสกุล แสงเพชรร่วมกับตาแจ้ง นางส้ม อรุณโรจน์ และประชาชนในท้องถิ่นรวมกันสละกำลังทรัพย์จัดสร้างเสนาสนะขึ้นตามลำดับดังนี้ สร้างกุฏิขึ้น ๒ หลัง ๆ ละ ๓ ห้อง ในราว พ.ศ. ๒๔๓๕ โดยสร้างเป็น ตึกก่ออิฐ ฉาบปูน และสร้างหอสวดมนต์กับหอรฆังในระยะเวลาไล่เลี่ยกันส่วนพระอุโบสถทำการก่อสร้างและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปีถัดมา คือ พ.ศ. ๒๔๓๖ ซึ่งไปแล้วเสร็จและทำการผูกพัทธสีมาในราว พ.ศ. ๒๔๔๕

และด้วยการพัฒนาวัดอย่างจริงจังของหลวงพ่อจันทร์ ทำให้เกิดความศรัทธาแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นในปีต่อมา นายแก้วและนายเฮียะ สามิภรรยาสกุล สมบูรณ์ทรัพย์ คหบดีชาวบางขามได้ศรัทธาสร้างพระปรางค์ขนาดฐานกว้าง ๑๑ สอก สูง ๑๕ วา (นับว่าอุทิศส่วนกุศลและบรรจุอัฐิบุตรที่เสียชีวิตลง) ถวาย ๑ องค์ อีกทั้งยังได้สร้าง

ศาลาการเปรียญขนาดมาตรฐาน กว้าง ๗ วา ยาว ๑๒ วา ผนวดยีก ๑ หลัง ซึ่งทั้ง พระปรารักษ์และศาลาการเปรียญนี้ แล้วเสร็จในราว พ.ศ. ๒๔๔๔

ครั้นพอปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ที่วัด เตาอิฐอันเป็นวัดเดิมที่หลวงพ่ोजันทรเศขรจำพรรษาอยู่เจ้าอาวาส คือ พระครูทิม ได้มรณะภาพลง และไม่สามารถหาผู้ใดขึ้นเป็นเจ้าอาวาสสืบแทนได้ คุณยายพุก พินิจคำ กับบรรดาญาติโยนผู้คุ้นเคยได้นิมนต์ขอให้ไปเป็นเจ้าอาวาสที่วัดเตาอิฐสืบแทนท่านพระครูทิม ดังนั้นเมื่อหลวงพ่ोजันทรหรือพระวินัยธรจันทรรับนิมนต์ หลวงพ่อหรีม จึงได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด สะแกงามต่อจากหลวงพ่ोजันทร ในปีพ.ศ. ๒๔๕๒ นี้ กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๕ หลวงพ่ोजันทรจึงได้กลับมาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดสะแกงามอีกครั้ง และดำรงอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งมรณะภาพ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ เมื่อหลวงพ่ोजันทรหรือพระวินัยธรจันทรมรณะภาพ พระอธิการพร้อม ปุสโส ซึ่งแต่เดิมอยู่ที่วัดบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม ก็เป็น เจ้าอาวาสสืบต่ออยู่นานถึง ๑๔ ปี จึงลาสิกขาบท และได้มีการคัดเลือกกันขึ้นในวัด ผลที่สุดได้พระภิกษุล้วน ขนดีโก พระอาวุธที่สุด ขึ้นมารักษาราชการในตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่อยู่ได้เพียงปีเดียวก็ลาสิกขาบทออกไปอีก จึงต้องคัดเลือกกันใหม่ได้พระภิกษุมาน ขึ้นมารักษาราชการตำแหน่งเจ้าอาวาสแทนพระภิกษุล้วนที่สึกออกไป

พระภิกษุมาน อยู่รักษาราชการในตำแหน่งเจ้าอาวาสได้เพียง ๑ ปี เช่นเดียวกัน ก็ต้องคัดเลือกกันอีกเป็นครั้งที่ ๓ คราวนี้ มิใช่พระภิกษุขอลาสิกขาบท แต่เป็นเพราะท่านมรณะภาพลง ดังนั้นพระภิกษุผาดจึงได้รับเลือกให้เข้าดำรงตำแหน่งรักษาราชการแทน เจ้าอาวาสในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ โดยรักษาราชการอยู่นานถึง ๒๗ ปี กระทั่งถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส (ต่อมาได้รับพระยศเป็น พระครูธำรงโชติวัฒน์) จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๘)

การสร้างเสนาสนะและพัฒนาวัดในสมัยพระครูธำรงโชติวัฒน์

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ พระอธิการผาดเห็นว่าตึกที่หลวงพ่ोजันทรสร้างไว้นั้นชำรุดมาก ยากแก่การซ่อมแซม จึงรื้อทิ้งเสีย ๑ หลัง และซ่อมปฏิสังขรณ์จนใหม่ ๑ หลัง เมื่อรื้อตึกทิ้งไปแล้ว จึงสร้างเป็นกุฏิไม้ขึ้นมาใหม่ ๒ แถว ขนาน ๒ ข้างหอฉันท์ การก่อสร้างต่อเนื่องกันมากับเสนาสนะอื่น ๆ คือ ศาลาท่าน้ำ โรงครัว ในปี ๒๕๐๖ นางสุ่น ศรียะสูตร และชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมถาวร ๑ หลัง พอมาปี พ.ศ. ๒๕๑๑ พระครูผาดกับคณะกรรมการวัดอันมี นายบุญธรรม นางเสงี่ยม ขันยั้ง เป็น ประธาน ได้เริ่มก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้น เนื่องจากหลังเดิมที่สร้างขึ้นในสมัยพระวินัยธรจันทรนั้นชำรุด ใช้เป็นที่ประกอบสังฆกรรมไม่ได้แล้ว ซึ่งขณะนั้นยังไม่แล้วเสร็จ มาปี ๒๕๒๑ โดยการนำของนายไพฑูย์ สวดสวัสดิ์ และนายประยูร สุรินทร์ ริเริ่มสร้างฌาปนสถาน และปี ๒๕๒๕ สร้างหอระฆัง ซึ่งขณะนี้หอระฆังเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ฌาปนสถานยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างเช่นเดียวกับพระอุโบสถ

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

รูปที่ ๑	พระภิกษุพุด (หัวหน้าสงฆ์)	พ.ศ. ๒๓๓๐ ถึง พ.ศ. -
รูปที่ ๒	พระภิกษุพลับ (หัวหน้าสงฆ์)	พ.ศ. - ถึง พ.ศ. -
รูปที่ ๓	พระภิกษุเจ็ก (หัวหน้าสงฆ์)	พ.ศ. - ถึง พ.ศ. -
รูปที่ ๔	พระภิกษุบุญ (หัวหน้าสงฆ์และเจ้าอาวาส)	พ.ศ. - ถึง พ.ศ. ๒๔๓๕
รูปที่ ๕	พระวินัยธรจันทร์	พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๒
รูปที่ ๖	พระภิกษุหริ่ม	พ.ศ. ๒๔๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๕
	พระวินัยธรจันทร์ (อีกครั้ง)	พ.ศ. ๒๔๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๑
รูปที่ ๗	พระอธิการพร้อม ปุสโส	พ.ศ. ๒๔๗๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๕
รูปที่ ๘	พระภิกษุล้วน ชนติโก (รักษาร)	พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๖
รูปที่ ๙	พระภิกษุมาน (รักษาร)	พ.ศ. ๒๔๘๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๗
รูปที่ ๑๐	พระอธิการผาดหรือพระครูธำรงโชติวัฒน์	พ.ศ. ๒๔๘๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๓
รูปที่ ๑๑	พระอธิการคนทร เหมสาโร	พ.ศ. ๒๕๓๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๔
รูปที่ ๑๒	พระอธิการสิน จันทาโพธิ์	พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๖
รูปที่ ๑๓	พระอธิการสว่าง ทินนาโพธิ์	พ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. **พระอุโบสถหลังใหม่** เนื่องจากพระอุโบสถหลังเก่าซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ และผูกพัทธสีมาปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ชำรุดจนไม่สามารถใช้ประกอบสังฆกรรมได้ จึงได้รื้อทำลายไปและสร้างหลังใหม่ขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกับหลังเก่า โดยเริ่มก่อสร้างใน พ.ศ. ๒๕๑๑ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๘ ขนาดกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๒๑๒ เมตร

๒. **ศาลาการเปรียญ** มีขนาดกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๔ เมตร มีลักษณะทรงไทย เรือนไม้ สร้างถวายโดยนายเก้า นางเฮียะ สมบูรณ์ทรัพย์ ในสมัยพระวินัยธรจันทร์ เป็นเจ้าอาวาส เริ่มในราว พ.ศ. ๒๔๓๗ และแล้วเสร็จราว พ.ศ. ๒๔๔๔ ในระยะเวลาใกล้เคียงกับพระปรารักษ์

๓. **กุฏิติกของเจ้าอาวาสเดิม** สร้างในสมัยพระวินัย - ธรจันทร์ เป็นเจ้าอาวาส คือ ในราวปี พ.ศ. ๒๔๓๕ โดยนำดินชายคลองหน้าวัดมาปั้นและเผา ตัวกุฏิหลังที่เหลือในปัจจุบัน ยังคงโครงสร้างเดิมอยู่ในลักษณะเกือบสมบูรณ์ ส่วนรายละเอียดได้รับการบูรณะตกแต่งต่อเติมทาสีใหม่ ในสมัยพระครูธำรงโชติวัฒน์ และบริเวณชายคลองหน้าวัดก็ยังคงปรากฏร่องรอยบ่อดินที่ขุดขึ้นในสมัยอดีตเป็นแนวยาว

๔. **พระปรารักษ์** ฐาน ๑๑ ศอก สูง ๑๕ วา มีพระปฏิมากรประทับยืน ๔ รูป ประทับนั่ง ๔ รูป หน้าตักกว้างประมาณ ๒ ศอกคืบ สร้างราว พ.ศ. ๒๔๓๗ แล้วเสร็จในราว พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยการสร้างถวายของนายแก่นางเสียะ สมบูรณ์ทรัพย์ ในสมัยพระวินัยธรจันทร์ เป็นเจ้าอาวาส ต่อมานายเฉลิม นางลูกอินทร์ ดินันท์ เป็นผู้บูรณะ

๕. **ธรรมมาสน์บุษบก** ธรรมมาสน์นี้ตั้งอยู่บนศาลาการเปรียญ และจากข้อความที่บันทึกไว้ทำให้ทราบว่าสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ดังมีข้อความบันทึกว่า “รัตนโกสินทร์ศก ร.ศ. ๑๒๕ ข้าพเจ้า นายเจียวสามี แม่เอี่ยมภรรยา มีจิตศรัทธาสร้างธรรมมาสน์ไว้ในพระพุทธศาสนา เป็นมูลราคารเงินสิบ ๓ ชั่งถ้วน”

๖. **ฉาบป่นสถาน** ซึ่งสร้างในปี ๒๕๒๑ โดยการริเริ่ม ของนายไพฑูลย์ สวดสวัสดิ์ และนายประยูร สุรินทร์

เอกสารที่ใช้ประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดสะแกงาม

๑. วัดท่าราชอาณาจักรตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่ม ๒ โรงพิมพ์การศาสนา กรุงเทพฯ, หน้า ๒๕๖๕.
๒. พระครูสะอาด อรินทโม, แบบกรอกประวัติวัดเตาอิฐ เพื่อจัดส่งต่อกรมศาสนา. ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗.
๓. พระสมุห์แก้ว ปริบุญโญ, เราเจ้าคณะอำเภอพนมสารคาม (วัดท่าเกวียน) เอื้อเพื่อให้คัดลอกและตรวจเทียบข้อมูลกับ แบบกรอกประวัติวัดสะแกงาม จัดทำเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗.
๔. พระครูธำรงโชติวัฒน์, (เจ้าอาวาสวัดสะแกงาม) ให้ข้อมูลประวัติวัดสะแกงาม และข้อมูลขอเจ้าอาวาสองค์ก่อนๆ โดยการบอกเล่า เมื่อวันที่ ๑๔, ๑๗ และ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘.
๕. คุณยายบุญโถม พินิจคำ, ขณะให้ข้อมูลอายุ ๘๘ ปี อยู่ที่อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหลวงพ่อจันทร์และการก่อสร้างเสนาสนะในสมัยหลวงพ่อจันทร์ โดยการตอบข้อซักถามเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘.
๖. หนังสือ “ประวัติวัดท่าราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ (โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๑๕๘)
๗. พระอธิการสว่าง ทินนาโพธิ์, จากการสัมภาษณ์ เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

หมายเหตุ : คุณสมพงษ์ พินิจคำ เป็นผู้ให้การอนุเคราะห์ชี้แนะ และนำไปยังแหล่งข้อมูลอันเป็นตัวบุคคลตามทีต่างๆ ในวันที่ ๑๔ , ๑๗ และ ๑๘ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดสะแกงาม

ภาพถ่าย : ด้านหน้าพระอุโบสถ เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ด้านหลังพระอุโบสถ เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพถ่าย : ภาพลวดลายหน้าบันด้านหน้าพระอุโบสถ ภาพถ่าย : พระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕
เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : พระอุโบสถ เมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๓

ภาพขาว : ภาพลวดลายหน้าบันด้านหลังพระอุโบสถ
เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพถ่ายและขาว : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพซ้ายและขวา : เป็นลวดลายหน้าบันศาลาการเปรียญทั้งสองด้าน จำหลักด้วยไม้
ประดับกระจกสี ถ่ายเมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพซ้ายและขวา : กุฏิเจ้าอาวาสเดิม ถ่ายเมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพซ้ายและขวา : กุฏิเจ้าอาวาสเดิม ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพซ้าย : พระปรางค์เมื่อ ๑๓ ม.ค. ๒๕ ภาพกลาง : เมื่อ ๓ ธ.ค. ๔๓ ภาพขวา : เมื่อ พ.ศ ๒๕๓๕

ภาพธรรมมาสน์บุษบก ภาพซ้าย : โรงเรียนชุมชนวัดสะแกงาม เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๕

ถ่ายเมื่อ ๑๓ ม.ค. ๒๕๒๕ ภาพขวา : บ่อดินชายคลองหน้าวัด ที่ถูกขุดขึ้นไปบ้นและเผาเป็นอิฐ
ในสมัยหลวงพ่ोजันทร ยังปรากฏให้เห็นเป็นแนวยาว

ภาพซ้าย : ฌาปนสถาน ถ่ายเมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๕

ภาพขวา : ฌาปนสถาน ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๔๓

ภาพถ่ายและภาพขาว : ปฐมากรรมเทวรูปภายในวัด ปี ๒๕๔๖

ภาพถ่าย : บรรยากาศทั่วไปภายในวัด เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๔๖

ภาพขาว : ภาพการเก็บข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๔๖

วัดน้ำคำ (วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม)

วัดน้ำคำ มีชื่อเรียกทางราชการว่า “วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม” เป็นวัดสังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลดงน้อย อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาค ๑๒ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐ ตำบล ดงน้อย อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้มีประวัติและความเป็นมาโดยหาจากบันทึกหลักฐานพอได้ความ โดยสรุปว่าสร้างขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๓๘๐ โดยตั้งเป็นสำนักสงฆ์มีพระอาจารย์อ่ำ พระอาจารย์โสม และพระอาจารย์เป๊ะ เป็นหัวหน้าสำนักสงฆ์เรียงมาตาม ลำดับ กระทั่งถึงสมัยพระอธิการเทียน จึงได้รับอนุญาตให้สร้างเป็นวัดขึ้นเมื่อ วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๐๓ และกระทรวงมีประกาศเป็นวัดเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๓๓ โดยมีนายกองชาวบ้านดงน้อยบริจาคที่ดินให้และมีนายสอน นพกาลิ เป็นผู้อุปการะบริจาคทรัพย์ในการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๔ นายสอน นพกาลิ จึงได้สร้างพระอุโบสถขึ้นมาสิ้นค่าใช้จ่ายเท่าใดไม่ปรากฏหลักฐาน

กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๗๑ พระอุโบสถหลังแรกเสื่อมโทรมลงทางวัดจึงขอพระราชทาน วิสุงคามสีมาใหม่ และได้รับพระราชทานเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๒ มีนายปุก สมบูรณ์ทรัพย์ บริจาคทรัพย์สร้างพระอุโบสถใหม่ เริ่มสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ และประกอบพิธีผูกพัทธสีมาในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จวบจนปี พ.ศ. ๒๕๓๗ พระอุโบสถได้เสื่อมสภาพลงไปตามกาลเวลา จึงถูกรื้อถอน และได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ ในบริเวณใกล้เคียงกัน

พระอุโบสถหลังใหม่ เริ่มสร้างตั้งแต่ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๗ และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

๑. พระอาจารย์อ่ำ (รักษาการ)
๒. พระอาจารย์โสม (รักษาการ)
๓. พระอาจารย์แป๊ะ (รักษาการ)
๔. พระอาจารย์เทียน
๕. พระอาจารย์เปรม (รักษาการ)
๖. พระอาจารย์บาง (รักษาการ)
๗. พระอาจารย์ลอย (รักษาการ)
๘. พระอาจารย์อินทร์ (รักษาการ)
๙. พระอาจารย์พลึง (รักษาการ)
๑๐. พระอาจารย์แดง ดิษฐสร (รักษาการ)
๑๑. พระอาจารย์อุ่ม (รักษาการ)
๑๒. พระอาจารย์ผิน (รักษาการ)
๑๓. พระอาจารย์สุน (รักษาการ)
๑๔. พระอาจารย์ลอด (รักษาการ)
๑๕. พระอธิการปลื้ม ศิริสุวัณ โณ
๑๖. พระอาจารย์เถิง (รักษาการ)
๑๗. พระอาจารย์หวล (รักษาการ)
๑๘. หลวงพ่อนุญถึง ปญฺญสาโร (รักษาการ)
๑๙. พระอธิการลมูล นาทหโต (รักษาการ)
๒๐. พระครูกระถิน จันทวังโส
๒๑. พระสุวรรณ สุวรรณโณ
๒๒. พระสมศักดิ์
๒๓. พระชาตรี จูติญาโณ

รายละเอียดที่น่ารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. **พระอุโบสถ** พระอุโบสถหลังใหม่ ที่สร้างเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๗ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๑
๒. **ศาลาการเปรียญ** มีขนาดกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ลักษณะยกพื้นทรงโบราณสร้างด้วยไม้ หลังคากระเบื้องเล็กสีแดง
๓. **หอสวดมนต์** มีขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ สร้างด้วยไม้ยกพื้นชั้นเดียว ลักษณะทรงโบราณหลังคากระเบื้องเล็กสีแดงเช่นเดียวกัน 1

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดน้ำคำ

๑. หนังสือ “วัดทั่วราชอาณาจักร ตามระเบียบปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕” เล่ม ๒ โรงพิมพ์การศาสนา กรุงเทพฯ. หน้า ๒๕๖๕.
๒. พระครูกระถิน จันทวังโส, แบบกรอกประวัติวัดน้ำคำ. เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๗.
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา., กรุงเทพฯ. หน้า ๗๗.
๔. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ. กรุงเทพฯ. หน้า ๓๗๓ .

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดน้ำคำ

ภาพซ้ายและขวา : พระอุโบสถหลังเก่า ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔
โดยนายปุก นางแดง สมบูรณ์ทรัพย์ ปัจจุบันถูกรื้อถอนจนสิ้นซาก

ภาพซ้ายและขวา : ลายปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถหลังเก่า ทั้ง ๒ ด้าน

ภาพซ้าย : เป็นภาพลวดลายปูนปั้น
ซุ้มประตูด้านหน้า
พระอุโบสถหลังเก่า

ภาพขวา : เป็นภาพลวดลายปูนปั้นซุ้ม
หน้าต่างด้านข้างพระอุโบสถ
หลังเก่า

พระอุโบสถหลังใหม่ขณะก่อสร้าง ภาพซ้าย : ด้านหน้าทิศเหนือ ภาพขวา : ด้านหลังทิศใต้

ภาพซ้าย : ด้านข้างทิศตะวันออก

ภาพขวา : ด้านข้างทิศตะวันตก

ภาพซ้ายและขวา : พระอุโบสถหลังใหม่ ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพถ่าย : ลายหน้าบันพระอุโบสถ

ภาพขาว : พระประธานภายในพระอุโบสถ

ภาพถ่าย : ศาลาการเปรียญจากมุมมองด้านทิศตะวันออก เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ศาลาการเปรียญจากมุมมองด้านทิศตะวันออก เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๓

ภาพถ่าย : ศาลาการเปรียญจากมุมมองด้านทิศตะวันตก เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ศาลาการเปรียญจากมุมมองด้านทิศตะวันตก เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๓

ภาพถ่าย : หอสวดมนต์ เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : หอสวดมนต์ เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพถ่าย : ภาพมณฑป ที่สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ โดยนายสอน นพภาลี ถ่ายเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพถ่าย : ฉาปนสถาน

ซึ่ง อยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : ฉาปนสถาน

ที่เสร็จสมบูรณ์ แต่กำลังจะถูกรื้อถอน

เนื่องจากตั้งอยู่ด้านหน้า

พระอุโบสถหลังใหม่

ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพซ้ายและขวา : ฌาปนสถานหลังใหม่ที่กำลังก่อสร้าง ห่างจากพระอุโบสถหลังใหม่
ถ่ายเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพซ้าย : โรงเรียนวัดน้ำคำ เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : โรงเรียนวัดน้ำคำ เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพซ้าย : ชุมชนข้างวัด เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ชุมชนข้างวัด เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

วัดหินดาบ หรือ วัดตะวันตก

วัดหินดาบ เป็นชื่อเรียกทางราชการ ส่วนชื่อที่ชาวบ้านเรียกแต่เดิม คือ วัดตะวันตก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบลดงน้อยเป็นวัดสังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลดงน้อย อำเภอรามราช จังหวัดลพบุรี ภาคว. ๑๒ ตั้งอยู่ที่ ๕๕ บ้านหินดาบ หมู่ ๑๔ ตำบลดงน้อย อำเภอรามราช จังหวัดลพบุรี

วัดนี้มีประวัติรายละเอียดเท่าที่สืบทราบจากหลักฐาน พอสรุปได้ว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๔๓๓ โดยมีนายแม่น นางบุญมี วงศ์กำภู ร่วมกับท่านอาจารย์จีน ได้ชักชวนชาวบ้านในตำบลดงน้อยให้ร่วมกันสร้างวัดนี้ขึ้น โดยการสละทรัพย์และกำลังแรงงาน ซึ่งประวัติความเป็นมานอกเหนือจากนี้ ไม่มีปรากฏในหลักฐานใด นอกจากหลักฐานจากพระราชนิพนธ์ วิสูตรคามสีมาจากหนังสือวัดทั่วราชอาณาจักร ตามระเบียบ การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่ม ๒ กล่าวถึงว่าได้รับพระราชวิสุงคามสีมา เมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๔๔๓

ส่วนที่มาของชื่อ “วัดหินดาบ” เนื่องจากบริเวณแถบนั้นมีหินศิลาแลงอยู่กระจายโดยทั่วไป

สรุปรายนามเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับมีดังนี้

๑. พระอธิการเส็งี่ยม พ.ศ. ๒๔๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๐
๒. พระอธิการจวน พ.ศ. ๒๔๗๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๖
๓. พระอธิการเจียม พ.ศ. ๒๔๘๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๗
๔. พระอธิการทองหยิบ พ.ศ. ๒๔๙๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๓
๕. พระอธิการคำฤทธิ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๙
๖. พระครูสุนทรทิศธรรม พ.ศ. - ถึง พ.ศ. ๒๕๑๑
๗. พระครูสมร อุตตโร พ.ศ. ๒๕๑๒ ถึง ปัจจุบัน

รายละเอียดที่นารู้เกี่ยวกับเสนาสนะภายในวัด

๑. พระอุโบสถหลังเก่า มีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๘ เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ลักษณะโครงสร้างมี รูปแบบทรงไทยโบราณ วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ก่ออิฐถือปูน หลังคาโครงไม้ หลังคามุงกระเบื้องเคลือบแผ่นเล็ก พื้นปูหินอ่อนแผ่นเล็ก ปัจจุบันถูกรื้อถอนจนสิ้นซาก
๒. พระอุโบสถหลังใหม่ มีขนาดกว้าง ๙ เมตร ยาว ๒๗ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก
๓. ศาลาการเปรียญ มีขนาดกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๔ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นอาคารไม้
๔. หอสวดมนต์ มีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๔ เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ หลังคาโครงไม้มุงกระเบื้องลอนลูกฟูกใหญ่คู่ แบบทรงหลังคากระโจม พื้นไม้ปูกระดานเต็มอาคาร

เอกสารที่ใช้ในการประกอบการค้นคว้าเรียบเรียงประวัติวัดหินดาบ

๑. หนังสือ “วัดทั่วราชอาณาจักร ตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕” เล่ม ๒ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๒๔๖๕.
๒. พระครูสมร อุตตโร. แบบกรอกประวัติวัด เพื่อเสนอต่อกรมศาสนา ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๗.
๓. หนังสือ “ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๕” พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. หน้า ๑๕๘.
๔. หนังสือ “เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗” พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักพิมพ์ประชามติ. กรุงเทพฯ . หน้า ๓๖๓.

ภาพสิ่งที่น่าสนใจภายในวัดหินดาบ

ภาพซ้ายและขวา : ซุ้มประตูทางเข้าวัดด้านข้าง ถ่ายเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : ซุ้มประตูทางเข้าวัดด้านหน้า เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพขวา : ซุ้มประตูทางเข้าวัดด้านหน้าที่หายไป เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพซ้าย : พระอุโบสถหลังเก่า เมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพกลาง : พระอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพขวา : พระอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ลายหน้าบ้านพระอุโบสถ ด้านหน้า

ภาพขวา : ลายหน้าบ้านพระอุโบสถ ด้านหลัง

ภาพถ่าย : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขวา : ศาลาการเปรียญ เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขวา : ลวดลายหน้าบ้านศาลาการเปรียญ ด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพถ่าย : ศาลาเอนกประสงค์ เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพกลาง : ศาลาเอนกประสงค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ภาพขวา : ศาลาเอนกประสงค์หลังใหม่ เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หอสวดมนต์และกุฏิสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพขาว : หอสวดมนต์และกุฏิสงฆ์ เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หอระฆังเดิม
เมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : หอระฆังเดิม
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพถ่าย : หอระฆังเดิม

เมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : หอระฆังที่หายไป
จากมุมมองเดิม

ถ่ายเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่ายและขาว :

หอระฆัง และหอกกลอง หลังใหม่
เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : หอสาวมนต์

ภาพขาว : หอพระ

ภาพถ่าย : เจดีย์ภายในวัดที่เริ่มถูกรากโพธิ์เกี่ยวพัน เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพขาว : เจดีย์ภายในวัดที่ถูกรากโพธิ์ห่อหุ้ม เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ภาพถ่าย : ฌาปนสถาน เมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๘ ภาพขาว : ฌาปนสถาน เมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ถ่านางสิบสอง

จากเขตวัดหินดาบไม่ไกลเท่าใดนัก มีบ่อศิลาแลง ๔ เหลี่ยมบ่อหนึ่ง ชาวบ้านได้ช่วยกันก่อขอบซีเมนต์ขึ้นมาสูงสักเมตรหนึ่ง น้ำในบ่อใสสะอาด ใต้ตมได้ทั้งหมู่บ้าน ถ้าขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง ลักษณะเหมือนบ่อศิลาแลง แฉกกำแพงเพชร ถัดบ่อน้ำไปไม่กี่เมตร มีบ่อศิลาแลงลึกลงไปใต้ดินมีน้ำเอ่อเกือบเต็ม ปากบ่อไม่เชิงเป็นสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ ๑ ตารางเมตร ภายในบ่อเป็นเว้ากว้างและลึกจริง ๆ นั้นแคไหนไม่ทราบ เท่าที่เห็นก็ประมาณสองศอกเศษ เขาวาน้ำในบ่อตักเท่าไรก็ไม่รู้จักหมดอีกเหมือนกัน เรียกว่า “บ่อนางสิบสอง” หรือถ่านางสิบสอง” ที่นางยักษ์สมมารเอนางสิบสองมาขังไว้

ชาวคองน้อยเล่าว่า เมื่อก่อนบ่อนี้กว้างกว่าที่เราเห็น และคนโบราณเคยเล่าว่านานมาแล้ว สามารถเดินจากโพรงนี้ไปทะเลที่ลานชนไก่ได้ ครั้งหนึ่งวัวตัวหนึ่งเดินทะลุทะลวงเข้าในบ่อนี้ตาย ชาวบ้านเลยช่วยกันหาต้นโพธิ์มาปลูกปิดรูไว้ ต่อมาต้นโพธิ์นั้นก็มาโค่นล้มไปเสียอีก เลยเหลือแต่โพรงศิลาแลงซึ่งเป็นถ่านางสิบสองให้เราได้นับบัดนี้....

รอบ ๆ ถ่านางสิบสองมีศาลศิลาแลงคลุมเป็นบริเวณกว้าง บางตอนเป็นขอบคันขึ้นมาสูงเหมือนกำแพงเตี้ยๆ ถัดจากบ่อนางสิบสองไปมีสระน้ำโบราณอยู่สระหนึ่ง เป็นศิลาแลงสี่เหลี่ยมกว้างยาวประมาณ ๒๐ เมตร ขอบสระบากเป็นรูปบันไดทางลงทุกด้าน มีเรื่องเล่าอีกนั่นแหละว่า เมื่อประมาณ ๓๐ กว่าปีมานี้ มีพวกขุดทรัพย์ตามลายแทงเอาสายสิญจน์มาวางรอบสระเพื่อขุดทรัพย์ พงัดหินสี่เหลี่ยมกว้างยาวสัก ๒ ฟุต ก็ได้ยินเสียงสนั่นครั่นครื้นทั่วทั้งหมู่บ้านและวัดซึ่งอยู่ใกล้ พอสิ้นเสียง พวกที่ขุดทรัพย์ก็มองเห็นทองเต็มลำเรือเหลืองอร่าม พอเอื้อมมือจะคว้าทอง เรือก็เลื่อนจมหายไปต่อหน้าต่อตาได้แต่ดิบูกไป ๑๘ กระบุง แล้วก็รีบหนีไปตั้งแต่คืนนั้น รุ่งเช้าชาวบ้านที่ได้ยินเสียงก็ออกกันมาที่สระทั้งหมู่บ้าน พระเณรออกมากันเต็มเห็นแต่จิวเหลืองไปหมด แต่แล้วไม่พบอะไรเลยนอกจากสระเปล่าๆ และหินก้อนนั้น คางที่สูงอายุแล้วจึงยกหินนั้นไปบ้านทำเป็นที่ล้างเท้า ชาวบ้านที่อยู่ ใกล้ๆ เล่าว่า เสียงสระเทือนเลื่อนลั่นแทบจะทำให้บ้านช่องถล่มทลายลงมา สระนี้มีน้ำใสตลอดปี ไม่รู้จักแห้งเหือด มักคุเทศก์จังหวัดเล่าว่า น้ำในสระนี้เคยดักไปใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

แต่โบราณมานิยมใช้น้ำจากแม่น้ำ ๕ สาย และน้ำศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ๔ สระ เป็นน้ำสรงมุรธาภิเษกของพระเจ้าแผ่นดิน ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับน้ำราชาภิเษกว่า

“.....น้ำราชาภิเษกนั้น ไม่ใช่ใช้แต่น้ำสี่สระ ใช้น้ำแม่น้ำทั้ง ๕ ใน กรุงสยาม คือ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำศักดิ์ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำเพชรบุรี มีชื่อตำบลที่ดักทุกเมือง.....”

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลปัจจุบัน ได้ตั้งพิธีพลีกรรมตักน้ำจากสถานศักดิ์สิทธิ์ ในราชอาณาจักร ๑๘ จังหวัด และใช้น้ำจากสระและบึงที่ใสสะอาด มีประวัติเป็นมงคล หรือนิยมใช้เป็นน้ำสรงมุรธาภิเษกมาแต่ โบราณถึง ๗๐ กว่าแห่ง รวมทั้งน้ำจากสระโบราณที่วัดหินดาบนี้ (คณิดา เลขะกุล, อนุสาร อ.ส.ท. ฉบับแนะนำจังหวัดฉะเชิงเทรา เดือนตุลาคม ๒๕๑๓)

ภาพถ่ายและชาว :

กลุ่มผู้สำรวจ เมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพถ่าย : ถ้ำนางสิบสอง เมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘

ภาพชาว : ถ้ำนางสิบสอง เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗

ภาพบน : บริเวณรอบปากถ้ำที่ได้รับการบูรณะ

ภาพล่าง : สระน้ำโบราณที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากถ้ำ ที่ชาวบ้านถือว่าศักดิ์สิทธิ์ มีน้ำขังตลอดปีไม่เคยแห้ง

ภาพปกิณณะ

ภาพถ่าย : คณะผู้เก็บข้อมูล เมื่อ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘ **ภาพขาว :** ต้นโพธิ์ขาว ที่วัดญาณรังษี (เตาอิฐ)

ภาพถ่ายและขาว : ต้นโพธิ์ขาว เป็นต้นที่งอกขึ้นมาจากราก **ภาพถ่าย :** ถ่ายเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘
 ของต้นแม่ ซึ่งเป็นต้นโพธิ์ใหญ่ที่มีใบสีเขียวเหมือน **ภาพขาว :** ถ่ายเมื่อ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘
 ต้นโพธิ์ทั่วๆ ไป จึงนับเป็นสิ่งที่แปลก ไปจากปกติ
 และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญของอำเภอรราชสาส์น

ภาพถ่ายและขาว : ทะเลบัวสองข้างทาง ถนนสายทุ่งรวงทอง

ภาพชายและขวา

ริมถนนสายบ้านสร้าง-
พนมสารคาม บริเวณด้าน
ตรงข้ามวัดเกาะแก้วเวฬุวัน
หุ่นไล่กาในชุดแต่งกายที่
หลากหลาย

ภาพชายและขวา : หุ่นไล่กาในชุดที่พัฒนาแล้ว

ภาพซ้าย : ฤๅษีที่เล่นวัดจรเข้ตาย

ภาพขวา : ห้องปรีสนาวัดทุ่งรวงทอง

ภาพซ้ายและขวา

การดำรงอยู่และเสื่อมสลาย
ของอุโบสถวัดปกปาก

ภาพซ้ายและขวา : เมื่อสิ่งเก่าดับไป สิ่งใหม่ก็อุบัติขึ้น เพื่อดำรงอยู่และดับไปในที่สุด

ภาพซ้าย : ต้นสาละที่ไร้ผู้สนใจ

ภาพขวา : ท่อนตะเคียนใหญ่ได้ต้นโพธิ์ที่มีคนกราบไหว้

ภาพซ้าย : พญานาคที่พึ่งสุติแห่งวัดแสนภูมราวาส

ภาพขวา: พญานาคที่ได้รับการบรรจุเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่เฝ้าบันไดอุโบสถ

ภาพขวา : พญานาคปลดระวางแห่งวัดสะแกงาม

ภาพซ้าย : พญานาคจิ้งจั่ง เฝ้าบันไดทางขึ้นอุโบสถวัดไผ่ขวาง

ภาพซ้าย : เพื่อความปลอดภัยขององค์หลวงพ่อ

ภาพขวา : คนเช็ดสิงโต แต่สิงโตเช็ดถึงน้ำ

ภาพซ้ายและขวา ธรรมจักร...?

ภาพซ้ายและขวา : ปรีศนาธรรม ชั่งเขาและชั่งหัวมัน

บรรณานุกรม

คุณชายบุญโถม พินิจคำ สัมภาษณ์, ๑๗ มกราคม ๒๕๒๘.

พระครูกระถิน จันทวังโส. แบบกรอกประวัติวัดน่านำเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระครูธารังโชติวัฒน์. สัมภาษณ์, ๑๔, ๑๗, ๑๘ มกราคม ๒๕๒๘.

พระครูนพ บุรจารย์. ตำนานวัดต่างๆ. (ม.ป.ท.), ๒๕๓๖.

..... แบบกรอกประวัติวัดบางคาเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระครูนิเทศสารกิจ ขันติโก. สัมภาษณ์, ๗ ตุลาคม ๒๕๒๘ และ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗.

พระครูวิสุทธิวีรธรรม. สัมภาษณ์, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

พระครูสมร อุดตโร. แบบกรอกประวัติวัดหินค้ายเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระครูสะอาด อรินทโม. แบบกรอกประวัติวัดเตาอิฐเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระครูสารศาสนโสภณ (ไฟ บัณฑิต). สัมภาษณ์, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘.

พระครูสมุห์แก้ว ปริบุญ. แบบกรอกประวัติวัดเกาะแก้วเวฬุวันเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

..... สัมภาษณ์, ๗ สิงหาคม ๒๕๒๘.

พระครูสุวรรณ โชติธมโม. แบบกรอกประวัติวัดไผ่ขวางเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระสมุห์วินัย วินโย. แบบกรอกประวัติวัดปกปากเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระเล็ก มุนีวีโร. แบบกรอกประวัติวัดทุ่งรวงทองเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระอธิการสด สาธโร. แบบกรอกประวัติวัดแสนภูมราวาสเพื่อเสนอต่อกรมศาสนา. ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๗. (อัดสำเนา).

พระอธิการสว่าง ทินนาโพธิ์. สัมภาษณ์, ๗ มกราคม ๒๕๔๘.

วิวัฒน์ เวศสุวรรณ. สัมภาษณ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

ศาสนา, กรม. ประวัติวัดที่ราชอาณาจักร เล่ม ๑๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ศาสนา, กรม. วัดทั่วราชอาณาจักรตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่ม ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๔.

อมรรัตน์ ประคงบุญ. เจ้าอาวาสและวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๗. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประชามติ, ๒๕๔๖.

อิงตะวัน แผลูกอินทร์. นิทานพื้นบ้านพระรถเมรี. ฉะเชิงเทรา : โรงเรียนพนมสารคาม

“พนมอดุลวิทยา”, ๒๕๔๓. (อัดสำเนา).

คุณประกาศ

แนะนำจังหวัดฉะเชิงเทรา “ฉบับอำเภอรราชสาส์น” ฉบับนี้นอกจากมีแหล่งข้อมูลและบุคคลใน
บรรณานุกรมแล้ว ยังมีบุคคลผู้ควรได้รับการเอ่ยนามถึง คือ

๑. คุณจิตติพงษ์ (สมพงษ์) พินิจคำ
๒. คุณดำรงเกียรติ นกสกุล
๓. คุณณัฐพล ศักดิ์ประสาน
๔. คุณนันทนัช สมบัติดี
๕. คุณดำรงศ พุทธรักษา
๖. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางคา
๗. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเมืองใหม่
๘. นักวิชาการวัฒนธรรม อำเภอรราชสาส์น

ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นฐะที่เอื้อต่อการออกเก็บข้อมูล จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีในระดับ
หนึ่ง จึงขอขอบคุณด้วยใจจริง จากคณะผู้จัดทำอีกครั้ง

ประเสริฐ ศีลรัตน
จินดา เนื่องจำนงค์